Ніва

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 23 (1267) ГОД XXV БЕЛАСТОК 8 ЧЭРВЕНЯ 1980 г. ЦАНА 2 ЗЛ.

ПАВУЧЫЦЦА Ў СУСЕДЗЯЎ

Рэдка даводзіцца бываць нам на захад ад шашы з Бельска ў Сямяцічы цераз Боцькі — там, дзе распасціраецца гаспадарная **Бранская** гміна. Вёскі тут пераважна населеныя патомкамі даўнейшай засцянковай шляхты.

Але не таму я тут. Цікавіла мяне іх гаспадарнасць, іх слава выдатных жывёлаводаў. Найперш папаў я на невялікую, але павучальную выстаўку навейшай сельскагаспадарчай тэхнікі для нарыхтоўкі кармоў. Дырэктар Бранскага СКР **Багдан Хаецкі** найбольш хваліў камбайн **„КС 1-8“** савецкай вытворчасці, прызначаны для нарыхтоўкі сіласу і ўборкі ўсялякіх траў.

— Фантастычная машына! — захапляўся ён. — На працягу двух мінулых гадоў прайшла яна ў нас выдатна экзамен у найцяжэйшых умовах. Косіць усё: і траву, і люцэрну, і кукурузу, якой у гэтым годзе ў нашай гміне будзе для ўборкі звыш 50 га...

Каб толькі былі гэтыя машыны ў продажы! Бяда, што іх не хапае. Нават восьгэты камбайн, — ён паказаў аграмадную машыну для нарыхтоўкі сенажу, — добрыя гаспадары ахвотна купілі б, хаця яна каштуе звыш паўмільёна злотых. Трэба ведаць, што не лічацца грошы, а час і магчымасць хуткага выкарыстання спрыяючага надвор'я. Лічыць трэба не цану машын, але эфект іх працы, што яны даюць, як служаць селяніну. У мінулым годзе, для прыкладу, у трох гаспадароў наладзілі мы ўборку сена, каб паказаць, як можна выкарыстаць сучасную тэхніку. Найперш пусцілі ратацыйную касярку, за ёю ішла растрасалка, якая сушыла траву, пасля самапагрузачны прычэп яе падбіраў, трактарам адвозілі на панадворак і паветранай дзьмухавай

(Працяг на стар. 4)

З альбома натураліста. Вяз перад Домам культуры ў Бельску. Побач помнік ахвярам вайны 1941-1945. Мал. Б. Ф. Рудкоўскіна

Дзень добры, мілая КНіГАРНЯ!..

У пасляваенным Беластоку гэта была адна з галоўных вуліц, можна сказаць — яго культурны цэнтр. Гэта ж на кароценькай ды крывенькай вуліцы Кілінскага ў розныя гады знаходзіліся Ваяводскі дом культуры, Мастацкі ліцэй, Ваяводская бібліятэка, два з трох беластоцкіх музеяў — Музей рэвалюцыйнага руху і музей Войска Польскага, рэдакцыі „Газеты беластоцкай“ і „Нівы“. Адсюль усяго ў некалькіх кроках доўгі час найбольшая ў горадзе глядзельная зала кіно „Тон“ з аднаго боку, а з другога — утульны драматычны тэатр імя А. Вянгеркі. І сярод іх, уціснутая ў даўнюю мяшчанскую камяніцу, яна — кнігарня імпартных выданняў „Дома кнігі“, або як усе звыкліся яе называць — кнігарня савецкіх кніг. Штодзень яе наведвае некалькі соцень пакупнікоў, і рэдка які выходзіць без нейкага каштоўнага набытку.

Яна здаўна прыйшлася па густу таму мноству прыяцеляў Савецкага Саюза і любіцеляў багатай культуры яго народаў, што жывуць не толькі ў Беластоку, па ўсёй Беласточчыне, але і з усёй Польшчы. Прамінулі гады, разрастаўся і маладзеў горад, мяняў сваё аблічча. Штораз то іншы сусед кнігарні справляў наваселле ў новым, лепшым, выгаднейшым памяшканні ў новых раёнах горада, а яна асталася вернай сваім старым сценам. Патокі людзей і машын прабілі сабе іншыя русы і магістралі. Абпылілі яны з абодвух бакоў, і стала даўняя Кілінскага вострававам зацішша і таго лірычнага настрою, які можа затаіцца толькі сярод колішніх сецэсійных мураў. Але гэтыя перамены не зменшылі папулярнасці кнігарні, нават спрыяюць ёй.

— Чаго шукаюць і што знаходзяць у нас пакупнікі? — перапытвае ў мяне кіраўнік кнігарні **Яніна Казбярук**. — Зацікаўленні нашых кліентаў вельмі шырокія і разнастайныя. Перш за ўсё яны шукаюць твораў рускай і савецкай мастацкай літаратуры — твораў Пушкіна, Лермантава, Дастаеўскага, Тургенева, Талстога, Ясеніна, Шукшына, Быкава — усіх папулярных у нас аўтараў не пералічыць. Калі з'яўляюцца ў нас кнігі Ахматавай, Булгакава ці Раджэстэенскага — разыходзяцца мігам, за адзін дзень. Таксама вельмі папулярныя савецкія выданні для дзяцей, асабліва з каляровымі ілюстрацыямі, а дзіцячыя „складанкі“ прадаюцца па сотні за гадзіну. Хутка раскупляюцца розныя альбомныя выданні па мастацтву рускаму, народаў СССР, савецкаму, заходнееўрапейскаму, сусветнаму. Людзі проста палююць на альбомы са зборамі Эрмітажа, Рускага музея, Трэцякоўскай галерэі, а таксама на выданні з серыі „Музеі свету“. Ахвотна набываюць дасканалыя савецкія рэпрадукцыі на палатне карцін вядомых мастакоў, каб аздобіць сваю кватэру. Вучоныя з Беластока і іншых навуковых цэнтраў Польшчы купляюць выданні па матэматыцы, фізіцы, медыцыне, мовазнаўству, з розных галін тэхнікі. Ну і вядома — у нас аграмадны попыт на ўсё, што дапамагае вывучэнню рускай і іншых моваў: слоўнікі, падручнікі, самавучкі. Не залежваюцца таксама розныя энцыклапедычныя выданні. На жаль, не заўсёды трапляе да нас тое, што мы заказваем. А тое, што заказваем, прыходзіць не ў такіх колькасцях, якія нам патрэбны. Цікавых, „ходкіх“ выданняў заўсёды замала. Здараюцца таксама розныя непаразуменні, напрыклад, са шматтомных выданняў першых тамоў нам прысылаюць часам у два разы менш, чым наступных. І што тады рабіць?

У гэтым пытанні выяўляюцца тыя няспынныя клопаты і захады працаў-

Працяг на стар.4

КАВАЛЕР ОРДЭНА АДРАДЖЭННЯ ПОЛЬШЧЫ

Паехаў ён у лес па дровы, і ажылі карціны яго няволі і нядолі, пагроза смерці. Было гэта ў 1942 годзе. Жалі тады авёс. Пагода сонечная, радасная, а ў яго гора на душы. Ён развітаўся з бацькамі, сваякамі, з роднай вёскаю Трасцянкаю. І слёзы, і плач, і трывога на сэрцы і ў яго самога і ў бацькоў. Ён, пятнаццацігадовы юнак, вызначаны быў ехаць у Германію. Не паехаў, схаваўся. Але пасля ўгаварылі бацькі. Баяліся, што ўсіх іх пастраляюць немцы. І завезлі яго ў Прусію на фабрыку ліманаду. Было там шмат моладзі з многіх краін, але найбольш было рускіх. З Андрэем Белікам і Паўлам Клюйко падружыў Мікалай Петручук. Яны намагаліся арганізаваць падпольную дзейнасць супольна з некаторымі немцамі-антыфашыстамі. І праз сваю нявопытнасць наткнуліся на гестапаўцаў, якія прытварыліся ворагамі гітлерызму. Усіх іх арыштавалі і завезлі ў лагер палітычных вязняў у Ангенбургу.

— Але мяне, як непаўналетняга, — гаворыць Мікалай Петручук, — перавезлі ў лагер Хохэнбург. Быў я там сем месяцаў. З лагера мяне і трыццаць дзяўчат пасылалі на работу ў маёнтак. Сядзеўшых там савецкіх партызан ганялі ў багна капаць меліярацыйныя равы. Была гэта катаржная работа ў балоце і вадзе. Людзі паміралі ад голаду і холаду. З нашых бакоў быў таксама разам з савецкімі партызанамі былы партызан Аляксандр Жак. Памёр ён пры гэтай катаржнай рабоце на пятнаццатым тыдні. Дакучаў і нам голад, — прадаўжае Мікалай Петручук, — але нас падкормлівалі французы.

З гэтага лагера перавезлі яго ў Кенігсберг на працу ў пякарні. На гэтым месцы прабыў ён больш года. Даходзілі весткі, што немцы адступаюць, што хутка наступіць вызваленне. У 1945 годзе жылі ўсе той надзеяй, што гэтае

Мікалай ПЕТРУЧУК

вызваленне ўжо зусім блізкае. Але дачакацца было цяжка: Бесперапынна гінулі людзі. Нарэшце фронт наблізіўся пад Кенігсберг. Першае наступленне Савецкай Арміі на горад не ўдалося. У той час немцы быўшых там іншаземцаў пагналі капаць акопы. Савецкія ваеннапалонныя, капаючы акопы і выкладаючы іх фашынаю, закладалі туды міны. Немцы выкрылі гэта.

— Тады нас арыштавалі, — прадаўжае расказваць Мікалай Петручук, — і здзекваліся страшэнна, але ніхто не прызнаўся, адкуль бралі міны і хто іх падкладаў. Неўзабаве наляцелі савецкія самалёты. Падчас бамбардзіроўкі, а ў такі час заўсёды ў немцаў была паніка, арыштаваныя павывалі вокны і ўцяклі.

— Падчас уцёку, — успамінае Мікалай Петручук, — адзін чалавек з Беластока, прозвішча не магу цяпер успомніць, быў моцна паранены, але таксама ўцёк, хаваўся і, падлечаны, дамоў вярнуўся з сямю кулямі ў целе. А я схаваўся ў немца Альфонса Рынкевіча і так дачакаўся Саветаў. Зразумела, было многа радасці.

(Працяг на стар. 5)

ПАВЕДАМЛЕННЕ

Ад гэтага нумара „Ніва“ будзе каштаваць 2 злотых. Як мы ўжо паведамлялі, гэты захад трэба было зрабіць з увагі на агульнае падаражэнне выдавецкіх коштаў.

Узрост цаны тыднёвіка абавязвае і нас, яго стваральнікаў, павышаць якасць „Нівы“. Гэта мы разумеем. Будзем так працаваць, каб чытачы былі задаволены намі.

Як і раней, лічым таксама на вашае, дарагія чытачы, трывалае сяброўства і спагадлівасць.

Цана падпіскі будзе цяпер выглядаць наступным чынам:

гадавая	**— 104 зл.**
паўгадавая	**— 52 зл.**
квартальная	**— 26 зл.**
месячная	**— 9 зл.**

У краёвай падпісцы новыя цэны ўводзяцца ад IV квартала г.г. Падпісчыкі, якія зрабілі падпіску паводле ранейшых цэн, будуць атрымліваць тыднёвік без дадатковых даплат аж да сканчэння тэрміну аплачанай падпіскі. Для замежных падпісчыкаў (якія робяць падпіску ў сваіх краінах) новая цана ўводзіцца ў 1982 годзе.

Рэдакцыя

З БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

НОВЫ ІНСТЫТУТ

У Гомелі адкрылася сёмая ў краіне вышэйшая навучальная ўстанова Цэнтрасаюза — Гомельскі кааператыўны інстытут.

Дванаццаць гадоў назад тут пачаў працаваць факультэт, а затым філіял Маскоўскага кааператыўнага інстытута. Ён выпусціў сотні спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі. Цяпер філіял пераўтвораны ў самастойны інстытут.

КАЛЯНДАР

170 гадоў назад

8.6.1810 нар. Р. Шуман, нямецкі кампазітар.

110 гадоў назад

9.6.1870 пам. Ч. Дзікенс, англійскі пісьменнік.

85 гадоў назад

8.6.1895 нар. І. Дварчанін, беларускі дзеяч.

80 гадоў назад

14.6.1900 нар. М. Забэйда, беларускі спявак.

* * * * * * * * * *

9 VI 1910 „Наша ніва“ паведамляла:

У Беластоцкім павеце маюць павялічыць лічбу пачатковых школ. Да цяперашніх 76-ці школ (міністэрскіх, царкоўна-прыходзкіх і прыватных) дабаўляюць яшчэ 88, гэта будзе каштаваць казне 303 тысячы 500 рублёў зразу і потым яшчэ па 107 тысяч рублёў штогод. Населенне ў Беластоцкім павеце па апошняму падшчоту 126 тысяч 768 душ мужчын і кабет; з іх дзяцей школьнага ўзросту ад 8 да 11 год — 15 тысяч 641, а вучыцца толькі 3 тысячы 634; іншым вучыцца няма дзе. Найбольш дзяцей ходзіць да школ у Гарадоцкай воласці; там на сто дзяцей — 49 школьнікаў, а найменш у Ясьвілаўскай воласці, — на сто дзяцей вучыцца толькі... 9. Гэта воласць лічыцца найменш граматнай.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE”

Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca:
RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Kolportażowe w Białymstoku.
Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele. Cena prenumeraty rocznej 104 zł. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 23, 00-950 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie nr 1153--201045-139-11.

B.Z.Graf. Zam. 930. Nakład 7.700 I-2

Спявае хор аўтакалоны 2408. *Фота А. Качан*

КАРЭСПАНДЭНЦЫЯ З ГРОДНА

ЯРКАЕ, ЗАПАМІНАЛЬНАЕ СВЯТА

Урачыста і ў той жа час з незвычайнай душэўнай цеплынёй раздаваліся песні „Гімн Леніну“, „Песня пра Гродна“, „Будзь слаўны ў вяках, прынёманскі край“, якія адкрылі заключны канцэрт гарадскога агляду калектываў мастацкай самадзейнасці. Гэтае свята мастацтва пацешыла гродзенцаў павышэннем выканаўчага майстэрства, цікавым і трапна выбраным рэпертуарам, маляўнічасцю і самабытнасцю беларускіх традыцый.

Любяць у горадзе песню і танец. Кожны дзесяты жыхар Гродна — удзельнік аматарскага руху. Пры палацах культуры і клубах дзейнічае каля трохсот гурткоў і калектываў: танцавальных, харавых, дэкламатарскіх, акрабатычных і інш. І нікога ўжо не здзіўляе тое, што ў вольныя ад заняткаў і святочныя дні цэлыя сем'і падаюцца на рэпетыцыі.

Асабліва цёпла ўспрымалі гледачы малых прыхільнікаў мастацтва. Дружнымі апладысментамі ўзнагародзіла зала выступленне ансамбля скрыпачоў дзіцячай музыкальнай школы, які з пачуццём выканаў „Песню Перамогі“ Гендэля, і „Польку-гульню“, што танцаваў дзіцячы ансамбль песні і танца Палаца культуры вытворчага аб'яднання „Азот“. Усіх узрушыла „гора“ маленькай спявачкі Валі Чаплі, што расказала ў песні пра ліхога папінага начальніка, з-за якога папа стаў няўважлівым да дачкі і нядаўна раздушыў яе любімую забаўку.

Песняй „Каханне, камсамол і вясна“ адкрыў другую частку канцэрта аб'яднаны хор. На сцэне — працаўнікі універсальнага магазіна, дзіцячай бальніцы, вучні прафесіянальнай школы, студэнты медыцынскага інстытута. Тэндэнцыя апошніх год — умацаванне харавых калектываў. Ахвотна ідуць людзі спяваць. На многіх прадпрыемствах хорамі кіруюць прафесіянальныя музыканты. І таму не дзіва, што сёння акадэмічнай вакалістыкай нас цешаць не толькі народная харавая капэла настаўнікаў, хоры універсітэта і педагагічнага вучылішча, але і многія рабочыя калектывы. Цікава выконваліся песні савецкіх і замежных кампазітараў хорамі тытунёвай фабрыкі „Нёман“, аўтакамбіната №2, завода аўтамабільных агрэгатаў, аўтакалоны 2408 і інш.

Як ніколі мнагалюдны быў заключны канцэрт у гэтым годзе. І агляд таксама. Больш за сем тысяч чалавек прыняло ў ім удзел. Гэта вынік таго, як заўважыў кіраўнік аддзела культуры гарадскога выканаўчага камітэта В. В. Юрэчка, што кіраўнікі прадпрыемстваў сталі звяртаць больш увагі на мастацкую творчасць.

...У яскравым строі дзяўчына. Свавольства, маладосць, задзёрнасць адчуваюцца ў кожным яе руху. Выходзяць іншыя ўдзельнікі калектыву „Папрадухі“ Палаца культуры прадзільна-ніцевага камбіната. Пачынаецца жвавая забава моладзі. Цудоўны танец „Закаблукі“, які паказвае характар беларускага народа. У мінулыя часы танцавалі яго на вяселлях, а цяпер ён здобіць канцэртныя сцэны.

Прыемна заўважыць, што і іншыя танцавальныя калектывы выкарыстоўваюць у сваіх кампазіцыях нямала фальклорных, самабытных беларускіх элементаў. Гарачая, жыццерадасная, каларытная „Лявоніха“ народнага ансамбля танца „Вязанка“ Палаца культуры вытворчага аб'яднання „Азот“, жартоўная „Палеская акалочна“ ансамбля танца „Раніца“ Палаца культуры тэкстыльшчыкаў, дынамічная, размашыстая „Маладзёжная полька“ нядаўна створанага, але, паводле ацэнкі спецыялістаў, абяцаючага танцавальнага калектыву завода сінтэтычнага валакна — усе яны спадабаліся гледачам.

Аздобілі праграму канцэрта таксама выступленні аркестраў народных інструментаў музыкальнага вучылішча і Палаца культуры тэкстыльшчыкаў. Гэтыя калектывы выканалі „Кадрыльную польку“ ў апрацоўцы А. Шырокава і „Танец з палескай сюіты“ Я. Глебава.

Як заўсёды, захапіў народны ансамбль песні і танца „Нёман“. Ён выканаў вакальна-танцавальную кампазіцыю „Рассыпанкі-полькі“. Гэта адзін з нумароў праграмы, якую артысты пакажуць польскім сябрам у часе гасцінных выступленняў.

Асабліва ўрачыста прагучалі ў выкананні аб'яднанага хору песні, у якіх славіцца партыя, савецкі народ, наша сацыялістычная рэчаіснасць.

Г. Праўда

ХРОНІКА

■ Нядаўна ў памяшканні Галоўнага праўлення ў Беластоку на Варшаўскай 11 адбыўся вечар успамінаў пенсіянераў. Сустрэчы пенсіянераў адбываюцца там кожны месяц. Арганізатарам іх з'яўляецца мясцовы гурток БГКТ.

■ У сувязі з Днямі асветы кніжкі і прэсы 16 мая былі наладжаны аўтарскія сустрэчы нашых маладых літаратараў з літаратурнага аб'яднання „Белавежа“. Міхась Шаховіч чытаў свае вершы ў пачатковых школах у Кляшчэлях і Мілейчыцах, а пасля ў клубе „Рух“ у вёсцы Сухавольцы (гміна Кляшчэлі), а Ірына Баравік — у пачатковых школах у Дашах (гміна Кляшчэлі) і Рагачах (гміна Мілейчыцы), а таксама ў клубе „Рух“ у Тапарках (гміна Кляшчэлі). Пасля выступленняў з вершамі яны адказвалі на шматлікія пытанні вучняў і настаўнікаў і падпісвалі свае зборнікі жадаючым іх набыць.

■ 21 мая праўленне гуртка БГКТ у Беластоку правяло сустрэчу з беластоцкімі дэлегатамі на IX з'езд БГКТ і з імі былі абмеркаваны тыя пытанні і справы, з якімі яны павінны выступіць на гэтым найвышэйшым форуме БГКТ.

(мх)

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „НІВЕ“

Вычулкі ● Апошні званок ● Толькі адно пытанне дырэктару СКР у Гайнаўцы ● Песні гродзенскіх студэнтаў ● Літаратурная вясна ў Бельску ● На Тройцу ў Літвінавічах ● Керсноўскія з Керснова ● У бетоннай труне ● Чалавечнасць ● Рэнтысталогія Дзядзькі Кваса ● Весткі з Боцькаў, Крынак, Нараўкі, Белавежы, Нарвы, Дубіч Царкоўных, Чаромхі ● Калі сніцца каханы ● Улоў Кастуся ● Руская народная песня „Глухой, неведомой тайгою“.

TELEWIZJA WARSZAWA

Niedziela 8 VI — 6.20 TTR i RTSS — J. pol. 6.50 Biol. sem. II. 7.20 Nasze spotkania. 7.40 Now. w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rolników. 8.20 Telewizjada. 8.55 Program dnia. 9.00 Teleranek oraz „Tajemniczy ogród” — film TV ang. 10.20 Antena. 10.45 Świat, który nie może zaginąć. 11.35 Dziennik. 11.50 Rolnicze rozmowy. 12.25 Piórkiem i węglem. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Tylko w niedzielę c.d. Tylko Ja i Ty — ang. film fab.

Poniedziałek 9 VI — 9.00 Teleferie TDC. 12.45 TTR Hod. zwierz. sem. IV. 13.25 Mech rol. sem. IV. 15.20 Program dnia. 15.25 NURT — Ped. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Wakacje w kręgu rodziny. 17.20 Niespokojna miłość — odc. 2 pt. „Ojciec” film TV CSRS. 18.30 Studio Młodych. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.10 Międzypaństwowy mecz w lekkiej atletyce Polska — RFN (mężczyźni). 21.00 Teatr Tel. Al. Ścibor-Rylski „Kaftan bezpieczeństwa. 22.25 Świat i Polska. 23.10 Dziennik.

Wtorek 10 VI — 6.00 TTR Hod. zwierz. sem. IV. 6.30 Mech. rol. sem. IV. 9.00 Kino Teleferii. 13.25 TTR RTSS — Mat. sem. II. 14.00 Chem. sem. II. 15.20 Program dnia. 15.25 Klub Seniora. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Wakacje w kręgu rodziny. 16.55 Klinika zdrowego człowieka. 17.40 Sonda. 18.05 Królik Bugs przedstawia — film anim. 18.30 Studio Młodych. 18.50 Dobranoc. 19.00 Skojarzenia. 19.30 Dziennik. 20.10 Filmoteka Arcydzieł — La Strada — włoski film fab. 22.05 Międzypaństwowy mecz w lekkiej atletyce. 22.40 Ex libris. 23.00 Dziennik.

Środa 11 VI — 6.00 TTR RTSS — Mat. sem. II. 6.30 Chem. sem. II. 9.00 Teleferie. 12.45 TTR RTSS — Hist. sem. IV. 13.25 Upr. roślin sem. IV. 15.20 Program dnia. 15.25 NURT — Ped. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Wakacje w kręgu rodziny. 16.55 Los. Małego Lotka. 17.20 Studio Młodych. 17.45 Mistrzostwa Europy w piłce nożnej CSRS — RFN. ok. 18.30 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Małe kino — Oczekiwanie — film anim. 20.25 Mistrzostwa Europy w piłce nożnej — Grecja — Holandia 22.20 Konkrety. 22.45 Dziennik. 23.00 Camerata.

Czwartek 12 VI — 6.00 RTSS TTR Hist. sem. IV. 6.30 Upr. roślin sem. IV. 9.00 Kino Teleferii — Dawid Copperfield odc. I — film TV ang. 13.25 TTR Hod. zwierz. sem. II. 14.00 Upr. roślin sem. II. 15.50 Program dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Wakacje w kręgu rodziny. 17.30 Rywalki — czech. film dok. 18.50 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Małe Kino — Don Juan — film anim. 20.25 Mistrzostwa Europy w piłce nożnej Hiszpania — Włochy. 22.20 Pegaz. 23.05 Dziennik.

Piątek 13 VI — 6.00 TTR — Hod. zwierz. sem. II. 6.30 TTR — Upr. roślin, sem. II. 9.00 Kino Teleferii. 12.45 TTR i RTSS — Fiz. sem. IV. 13.25 Mech. rol. sem. IV. 15.20 Program dnia. 15.25 NURT — Ped. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Wakacje w kręgu rodziny. 17.00 Festiwal piosenki radzieckiej w Zielonej Górze — festyn dziecięcy. 17.45 Czterdziestolatek — odc. XVIII „Gra wojenna czyli na kwaterze” — film TP. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lekarz radzi — Otyłość a cukrzyca. 19.10 Magazyn bezpieczeństwa ruchu drogowego. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Tel. Ładna historia. 21.35 Memoriał im. Kusocińskiego. 22.15 Poglądy. 22.30 Dziennik. 22.45 Antyczny świat prof. Krawczuka.

Sobota 14 VI — 6.00 TTR i RTSS — Fiz. sem. IV. 9.00 Kino Teleferii. 12.45 TTR i RTSS — Hist. sem. II. 13.25 Chem. sem. II. 15.20 Program dnia. 15.25 Wojsk. program hist. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Studio-8. 17.45 Mistrzostwa Europy w piłce nożnej RFN — Holandia. 19.30 Dziennik. 20.10 Studio-8 c.d. — „Pogoda dla bogaczy” — film TV ameryk. 21.05 Międzynarodowe zawody lekkoatletyczne. 21.35 Festiwal piosenki radzieckiej w Zielonej Górze. 22.50 Dziennik. 23.05 Studio-8 c.d. 24.00 Kino Nocne — „Śmierć w głębinie” — ang. film krym.

ТЭЛЕВІЗІЯ МІНСК

Piątek 6 VI — 8.35 Film. fab. 18.55 Film ser.

Sobota 7 VI — 8.35 Film ser. 13.45 Film dla dzieci. 15.00 Nie do wiary. 16.00 Cyrk. 17.15 Filmy anim. 17.50 Koncert. 18.55 Film ser. 20.35 Koncert.

Niedziela 8 VI — 13.00 Film ser. 15.45 Klub podróży. 16.45 Film anim. 17.00 Panorama międzynarodowa. 18.00 Koncert życzeń. 18.40 Film ser. 20.35 Koncert.

ГАВОРЫЦЬ БЕЛАСТОК!

Беларуская радыёперадача: субота 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Niebieskie kołnierzyki — USA 10—11. Król cyganów — USA 12—13. San Babila godzina 20-ta — wł. 14—15.
Bielsk Podl. Oddział — USA 9—11. Porwanie Sawoi — pol. 12—13. Zabawka — fr. 14—15.
Czeremcha Kuzynka Angelika — hiszp. 10—11. Szpital Przemienienia — pol. 14—15.
Czyże Hotel klasy lux — pol. Dziewczyna do dziecka — wł. 11—15.
Gródek Afera Concordo — wł. 14—15.
Hajnówka Gorączka sobotniej nocy — USA 9—11. Młody Frankenstein — USA 12—13. Sekret Enigmy — pol. 14—15.
Michałowo Odpowiedź zna tylko wiatr — RFN 10—11. Niezamężna kobieta — USA 12—13. Kombinator — NRD 14—15.
Mielnik Miłość bywa zbrodnią — wł. 11. Do krwi ostatniej — pol. 14—15.
Milejczyce Porwanie „Savoi” — pol. Rewolwer Python 357 — fr. 11—15.
Narew Zerwane cumy — pol. Edukacja specjalna — jug. 11—15.
Narewka Wierna żona — fr. Wrześniowa eskapada — rum. 11—15.
Nurzec Wielki samotnik— rum. 10—11. Śnieżyczka i Różyczka — NRD 12—13. Zielone lata — pol. 14—15.
Orla Aria dla atlety — pol. Gang Olsena na szlaku — duń. 11—15.
Rajsk Zmory — pol. Cygańska miłość — bułg. 11—15.

З НАРОДНАЙ АБРАДНАСЦІ. ХАЎТУРЫ.

Пахаванне

Прайшла ноч. Настаў час пахавання. У хаце пакойніка зноў збіраюцца людзі. Прывезлі свяшчэнніка, які, адспяваўшы ды адчытаўшы малітвы, прыступіў да „выводжвання“. Выносяць крыж, выходзіць свяшчэннік. Чацвёра мужчын, узяўшы труну з бакоў, выносяць яе. Дакрануўшыся ёю па тры разы да парогаў, праз які неабходна пераходзіць, выходзяць на панадворак. Стуканне труною аб парог — гэта свайго роду развітанне пакойніка з хатаю. Цікавым з'яўляецца таксама сам спосаб вынашэння. Ніколі не выносяць пакойніка ўперад галавою, а заўсёды нагамі, так як выходзіў ён, калі быў яшчэ жывы.

А ў той час хатнія стараюцца як мага хутчэй зачыніць дзверы. Бытуе ў народзе пераканане, што, калі б іх не зачынілі адразу за пакойнікам, у гэтай жа сям'і зноў нехта неўзабаве памрэ. Толькі што падняліз покуці труну, а нехта ўжо там адразу сеў. Гэта той, хто баіцца пакойнікаў. Хопіць толькі там сесці, а прападзе ўся боязь і пакойнік не будзе начамі сніцца. Гэтак верацьпрыкладна, у Леўках і Мокрым, што ў Бельскай гміне.

Труна ўжо на панадворку. Паставілі яе на падрыхтаваных зэдліках. Час развітацца з сялібай. Асабліва, калі памёр гаспадар. Выпускалі тады з хлявоў жывёлу, з якой той быў звязаны ўсё жыццё. Гэта было неабходнае для паспяховасці ў далейшай яе гадоўлі. У іншым выпадку, як гавораць людзі, яна паздыхала б. Гэта вядома ў розных мясцовасцях. Так, прыкладна, рабілі ў Кошках, што ў гміне Орля, так было ў ваколіцы Заблудава, гэтае ж выступала і ў Кленіках, гэтак было і ва ўсходняй частцы Бельшчыны і на Сакольшчыне.

Пасля развітання памершага з сялібай выходзілі на вуліцу. Наперадзе неслі крыж, а побач яго харунгвы. Далей ішоў свяшчэннік, за ім хор, потым мужчыны, узяўшы на плечы, неслі труну з памерлым. За труною чувацьбыў лямант і плач. Гэта ішла сям'я пакойніка. За ёю ішлі аднавяскоўцы. Мужчыны, як правіла, былі з адкрытымі галовамі, жанчыны абавязкова ў хустках. Пахавальнае шэсце накіроўвалася ў канец вёскі, дзе стаяў адзін або некалькі крыжоў.

У той час у вёсцы ніхто не мог спаць. Будзілі нават дзяцей. Сон і смерць надта да сябе набліжаны. Часта можна пачуць ад людзей, як смерць чалавека называюць сном, а памершага сплючым. А з другога боку бытуе пераканане, што ў часе сну душа пакідае цела чалавека і ходзіць сабе. І сны — гэта не што іншае, як толькі тое, што душа ў час гэтых падарожжаў бачыць. Магчыма, у час выводжвання пакойніка будзілі людзей таму, каб пакойнік змог з усімі развітацца.

Пахавальнае шэсце ідзе вуліцай. І ў гэты час нельга было пераходзіць вуліцу, ані ісці насупраць. Трэба было зыйсці за плот і адчакаць, пакуль пройдуць. У іншым выпадку ў вёсцы зноў нехта неўзабаве памрэ.

І вось ужо ў канцы вёскі. Труну з пакойнікам паставілі ля крыжа. Чарговае развітанне, развітанне з вёскай. Свяшчэннік моліцца. У некалькіх сказах успамінае жыццё памершага. Напамінае людзям аб непазбежнасці, якая чакае кожнага чалавека. Да труны падыходзяць усе тыя, якія не будуць прысутнічаць у пахаванні, якія не пойдуць у царкву на служэнне. Падыходзяць ды цалуюць памёршага ў рукі, жадаючы яму „нябеснага царства“.

Труну паставілі на фуру. Далей, калі да царквы далёка, не павязуць. Але здараюцца выпадкі, што, асабліва калі памрэ нехта надта малады, або чалавек, які карыстаўся вялікім прызнаннем, нясуць яго ўвесь час на плячах. Калі памерла малое дзіця, труну неслі абавязкова дзяўчаты на ручніках. Так па сённяшні дзень ёсць у споміннай вёсцы Мокрае. У пахавальнай працэсіі не магла прымаць удзел маці памершага дзіцяці, бо інакш далей памiралі б яе дзеці.

Выйшлі за вёску і накіраваліся ў напрамку царквы. Нехта з сямейных (маці або жонка) нясе куццю, якую інакш называюць кашай. Пры пахаванні, як і пры нарадженні, аб чым свайго часу гаварылася, была яна неабходная. Пакуль пакойнік стаяў у царкве, людзі рыхтавалі магілу. Капалі яе тыя, што найчасцей гэтым у вёсцы займаліся.

Настаў час апошняга падарожжа. У гэтым жа самым парадку, што і раней, выйшлі з царквы ды накіраваліся на могілкі. Над падрыхтаванай магілай ідуць апошнія спевы. Пачуўся стукат

(Працяг на стар. 5)

З маёй званіцы

Кірмаш — вялікая справа. Аб усім тут даведаешся. Як хто жыве, хто развітаўся з гэтым светам, хто жаніцца збіраецца, хто з жонкай развёўся. Пабыць між людзьмі карысна. Ды яшчэ спаткаеш сябра, якога даўно не бачыў.

Вось і я спаткаў сябрука са школьных год.

— Здароў, — гавару. — І змяніўся ж ты, не пазнаць. Ай-яй-яй! Колькі год! Вось і сівыя валасы.

—Што зробіш, — уздыхнуўшы, гаворыць сябрук. — Старэем, браток. Прырода робіць сваё.

— Як жывеш? — пытаю. — Як жонка? Колькі дзяцей? Што ў вёсцы? Жэняцца хлопцы? Многа дзяўчат?

— А дзе іх няма, — гаворыць сябрук.

— Калі хочаш каго ажаніць, прыязджай.

— Пабачым, — кажу. — Ну, бывай!

— Пачакай, — гаворыць сябрук. — Раскажу пра пажар, які здарыўся ў нас.

— Ну, гавары.

Усміхнуўся сябрук.

— Ведаеш, што загарэлася?

— Што?

— Кабета гарэла.

Усмешка ў сябрука павялічваецца. Гатоў ён зарагатаць на ўсё горла.

—Цікавы пажар? Паслухай. Разгарэлася, кабетка-факел і да суседа ў клуню. Там месца шукала. Можа тут бы і згарэла разам з суседам, ды чорт суседку надаў. А тая, як несла ў хату ваду, так і хлюснула на абоіх. Пагасіла гарэўшую, і мужу не дала разгарэцца.

Не вытрымаў сябрук і рагатаў на ўвесь кірмаш. Аж людзі аглядаліся, думалі, што я здурэў.

— Ну, — кажу, — гэта яшчэ паўбяды. Такія пажары могуць быць, убыткак ад іх невялікі.

— Можа і так, — згадзіўся сябрук. — Толькі ў хатах абедзвюх бяда. Сварка, хоць ты вушы затыкай. Сорам. А найгорш раніцай несці малако.

— А што мужык „факела“? — пытаю.

— Мужык, як мужык, — кажа сябрук, — старэйшы, вядома. Вечар надыдзе, паесць і спаць. А яна маладая, гарыць. Свіння палову есць, а таго — во! А яна ж час-ад-часу і шперкай ласуецца.

Рагатаў і я. Хоць і цягнік уцёк, не шкада.

— Дык давай па малым.

— Толькі цёплае, — кажа сябрук.

Г. Мароз

Мешаная група „Васілёчкаў“ з Бельска на цэнтральным аглядзе заняла I месца сярод калектываў у катэгорыі фальклорнай песні.

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ-80

Фота М. Шаховіча.

ЭХ, ВАЙНА, ВАЙНА...

Праўду напісаў Анатоль Іверс, што „гісторыя ўсенароднай вайны супраць гітлераўскіх захопнікаў будзе хваляваць не адно пакаленне“.

Мы часта дрэнных людзей раўняем са звярамі. Мы нават не ведаем, як гэтым крыўдзім звяроў. Некаторыя звяры забіваюць толькі тады, як галодныя. А гітлераўцы наадварот — забівалі тады, як былі сытыя, забівалі з рогатам і з трупамі фатаграфаваліся ды такія здымкі пасылалі дамоў, каб радня бачыла і цешылася, якіх „герояў“ выгадавала. А я іх не зраўняю з ніякім зверам, бо не хачу пакрыўдзіць звера.

Пасля гэтага ўступу хачу пару слоў сказаць пра „Буг у агні“ Віктара Рудчыка. Як добра, што наш журналіст заняўся высвятленнем лёсу некаторых воінаў Чырвонай Арміі, пагранічнікаў, якім давялося ў сорак першым годзе несці службу на заходнім рубяжы і прыняць на сябе здрадніцкі ўдар ворага.

Дзе-недзе адзываюцца галасы, каб перастаць гаварыць пра вайну. Гэтыя „іншадумцы“ няхай спытаюць у Хатыні, ці трэба перастаць гаварыць пра вайну і пра мукі, якія яна нясе. Няхай спытаюць у Брэсцкай крэпасці, няхай спытаюць у Монтэ Касіна, Варшавы, Райска. Няхай спытаюць у мільёнаў загінуўшых, няхай спытаюць у маці, сыны якіх загінулі на вайне.

Я хачу расказаць Віктару пра адзін эпізод, аб якім можа ён не чуў. Дык вось, тыя ж самыя войскі, якія прынялі на сябе першы агонь на Бугу, адступалі на ўсход як мага арганізавана і адгрызаючыся. Ніхто з старэйшых жыхароў з Дубіч Царкоўных і Грабаўца не скажа, што не было там бою і што не загінула там шмат немцаў. Там ля Дубіч, якія гарэлі, байцы стаялі на смерць. Іх лінія абароны цягнулася па ўзгорку, ніжэй вёскі, а другая вялікая частка войск стаяла ў крывяцкім лесе, званым „Княжына“, і, мусіць, планавалі яны супольна бараніцца, бо быў праведзены тэлефонны провад між імі. Але гэты провад перабіў камнем адзін смаркач, які пасля мне прызнаўся. І

(Працяг на стар. 5)

АД РОДНЫХ НІЎ

НОЧ МАЁВА

Ноч цямрой зямлю пакрыла,
З луга льецца жабаў хор,
Салавей шчабеча міла,
Стаіць моўчкі стары бор.
Салаўю ўначы не спіцца,
Весяліць ён родны гай,
А пад ім бурліць крыніца,
Нясе воды ў марскі край.
Поле крыто густай нівай,
Прызямліліся жаўрукі,
Імглой сцеля беласівай
Па лугах, аж да ракі.
Цёмны лес глядзіць панура,
Уначы сумна ў ім хадзіць,
Над рассвет куе зязюля,
Тады й ён завесяліць.
Быццам цені, дрэмлюць хаты,
Спачывае ўвесь народ,
Сторож лаецца кудлаты,
Беражэ сваіх варот.
Дзесь дарогай быстрым ходам
Агні коцяцца здалёк,
Гэта вочы самахода,
Каб не зглала яго ўбок.
У галаве ад зорак ўецца,
Не злічыць іх аднаму.
У небе месячык смяецца,
На зямлю хочацца яму.
За ракой пяе гармонік —
Хтось там жэніцца апяць.
Бубен б'е, талеркі звоняць,
Людзям душы весяляць.
І туды бяжыць дарожка,
Па ёй хочацца ісці.
Эх, маладым быць хоць трошка,
Сваю радасць там знайсці.
Удзень і ўноч такі свет мілы —
Чалавек пакуль здароў,
Здаўна крыж стары, пахілы
Беражэ сваіх палёў.
Пройдзя ночка-чараўніца,
Яе стрымаць няма сіл,
Згасне ясная зарніца,
Завіднее небасхіл.
Сонцам усход зазалаціцца,
Аджане начную цень,
Народ зноў замітусіцца —
Працавіты прыйдзе дзень.

А. Леўшук

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА — **АЛЯКСАНДР БАРШЧЭЎСКІ**

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯНКА КУПАЛА — ЧАСТКА II

Янка Купала (Іван Луцэвіч 25 VI 1882-28 VI 1942) нарадзіўся ў фальварку Вязынка. Купала выводзіўся з абяднелай каталіцкай шляхты. Бацька будучага паэта Дамінік многа разоў пераязджаў з месца на месца, арандуючы панскую зямлю або займаючыся іншымі катэгорыямі працы.

Матэрыяльнае становішча сям'і Луцэвічаў па сутнасці ніколі не было дасканалым, аднак намнога лепшым ад сітуацыі тыповай беларускай сялянскай сям'і. Таму і ўмовы жыцця будучага паэта былі значна лепшыя ад мільёнаў тагачасных беларускіх дзяцей.

У суме аднак сям'я Луцэвічаў вяла „цыганскае жыццё“. Амаль кожны год пераязджала з адной мясцовасці ў другую, шукаючы сродкаў, неабходных для існавання. У сувязі з такой спецыфікай жыцця сям'і Луцэвічаў будучы паэт не вучыўся рэгулярна, і гэта адбівалася адмоўна на яго адносінах да навукі. Аб гэтым факце з выключнай шчырасцю і гумарам гаворыць Купала ў сваёй аўтабіяграфіі, напісанай па просьбе рускага гісторыка Л. Клейнборта.

„В... первые годы, — піша Купала, — учился я должно быть не важно, потому что отец принужден был пустить в дело изделку и мне хорошенько досталось. После этого я взялся за учение слишком усердно. Учился сначала попольски, только впоследствии, по переезде из Косина в Сенницу, я от няни научился русскому алфавиту и легко осилил и русскую грамматику.“

Пераехаўшы ў Мінск, малады Купала вучыўся ў прыватнай школе. Аднак і тут досыць цяжка гаварыць аб высокім узроўні гэтай школы. У аўтабіяграфічных матэрыялах паэта знаходзім інфармацыю, якая цікава характарызуе становішча ў гэтай школе.

„Когда жили в Минске, учился в частной приготовительной школе. Какой-то старый учитель содержал группу учеников, которых подготовлял в разные учебные заведения города Минска. Любил выпить запоем, так что часто ученики оставались без учителя.“

Не раз маладому Купалу як найзамажнейшаму сярод вучняў даводзілася выконваць дыдактычную функцыю настаўніка.

Спроба паступіць у так званае рэальнае вучылішча скончылася няўдачай. Купала быў заслаба падрыхтаваны да экзаменаў.

Бацька будучага паэта прыйшоў да вываду, што сын павінен заняцца гаспадаркай. Аднак, як успамінае Купала, з гэтага намеру нічога не выйшла. У яго душы не было ніякага энтузіязму для занятказ, звязаных з зямлёй. Факт гэты знайшоў адлюстраванне ў лаканічным сцвярджэнні паэта: „Как оказалось впоследствии, плохой из меня вышел земледелец, и отец очень сетовал, что не учил меня дальше“.

Нягледзячы на ўсе перыпетыі, звязаныя са школай, Купала ўпарта займаўся самаадукацыяй і дзякуючы гэтаму яго веды ў многіх галінах былі выключна глыбокімі.

ГМІННЫЯ НАВІНЫ

ВЕСНАВЫЯ ПАЧЫНЫ

У маі жыхары гарадоў і гмінаў у Беластоцкім ваяводстве прымалі ўдзел у шматлікіх пачынах.

Жыхары **Саколкі** зрабілі газоны на вуліцы Акшэі і добраўпарадкавалі жыллёвы пасёлак Цэнтр. Жыхары Сакольскай гміны пабудавалі адрэзак дарог з Сакалянаў у Жукі і з Разадранкі ў Лебедзін і працавалі пры пабудове пачакальні на чыгуначным прыпынку ў Гліпішчах.

У Міхалоўскай гміне садзілі лес каля Кандраткаў і пры дарозе з Новай Волі ў Сушчу, а таксама рамантавалі дарогу з Пянькоў у Кабылянку.

У самой **Нараўцы** жыхары гэтага пасёлка пабудавалі адрэзак галоўнай вуліцы. Моладзь пабудавала „зялёную святліцу" і зніверліравала пляцоўку асяродка спорту і рэкрэацыі ў Нараўцы. Жыхары гміны пасадзілі каля 6 гектараў лесу пры дарозе з Лукі ў Цермкі.

Працаўнікі Спулдзельні сельскагаспадарчых гурткоў у **Гайнаўцы** супольна з жыхарамі Навасадаў і дубінскай фермы будавалі дарогу з Навасадаў на дубінскую ферму. Трактарысты вазілі пясок, жвір і іншыя будаўнічыя матэрыялы на вуліцу ў Трывежы. Тут працавалі сяляне з Трывежы і Катоўкі. Апрача таго, трактарысты СКР разам з жыхарамі Махнатага, Старога Беразова і Барка будавалі дарогу з Махнатага ў Барок.

Насельніцтва **Васількоўскай** гміны садзіла лес у Чорным Блоку каля Васількова (пасадзілі 6 га лесу). Жыхары Рыбнікаў і Студзянкаў пабудавалі дазяныя дарогі на зялёныя ўгоддзі. Вучні зборнай гміннай школы з Васількова добраўпарадкавалі зялёныя пасадкі вакол пасёлка.

У **Юхнавецкай** гміне найбольш жыхароў вёсак працавала пры пабудове дарогі з Лявіцкіх у Бранчаны, з Чараўкоў у Залесак і каля Дабжыніёкі.

Многа працавалі ў грамадскім пачыне жыхары **Харашчанскай** гміны. Яны адрамантавалі дарогу з Дзікіх да шашы Э-12 (звыш 2 км), вазілі жужаль і раўнялі яго на дарозе з Клепачаў у Старасельцы, распачалі пабудову крамы ў Рушчанах, добраўпарадкавалі дарожкі і кветнікі на жылёвым пасёлку (тут пасадзілі **600 дэкаратыўных** дрэўцаў, 110 кустарнікаў і 1100 саджанцаў кветак) і скверык у Харошчы (у ім зрабілі алейкі і пасадзілі кветкі).

Жыхары **Заблудаўскай** гміны адрамантавалі дарогі з Рафалоўкі ў Камёнку і з Рыбалаў у Рэпнікі.

У **Гарадоцкай** гміне сяляне садзілі лес каля Грыбаўцоў, рамантавалі дарогу з Падазеранаў на сенажаці і пасбішчы і будавалі стражацкую рамізу ў Гарадку (яна будзе аддадзена ў карыстанне 22 ліпеня).

Сёлетняй вясною вучні многіх школ садзілі лес. Больш 10 гектараў лесу пасадзілі вучні старэйшых класаў зборнай гміннай школы ў Кляшчэлях. Найбольш ва ўрочышчы Пухова і пры дарозе з Кляшчэляў у Палічну. Вучні Засадзічай сельскагаспадарчай школы ў Кляшчэлях пасадзілі 2 га лесу. У планах у іх яшчэ пасадкі дрэўцаў ля дарог. Звыш двух гектараў лесу каля Еланкі і Чэхаў Арлянскіх пасадзілі школьнікі з Дубічаў Царкоўных. Вучні са старынскай школы пасадзілі 5,5 га лесу паміж Войнаўкай і Вярстокам. Школьнікі са Старыны, Грабаўца і Старога Корніна садзілі лес таксама каля Вітава. Гарцэры і члены ЗБоВіД у Гарадку пасадзілі каля 3 гектараў лесу каля шашы Валілы станцыя — Баброўнікі. Вучні з Залукаў садзілі дрэўцы паабапал дарогі з Залукаў у напрамку Сафіпаля.

НОВЫ КЛУБ

20 красавіка адкрылі клуб прэсы і кніжкі у Сушчы ў Міхалоўскай гміне. Тут 32 гаспадаркі. Невялічкая крама зноў закрыта. Таму моладзь і солтыс гэтай вёскі рабілі намаганні, каб адкрылі клуб. Пад яго адвялі ўвесь дом. Гаспадыня клуба Яўгенія Анхімюк мае добрыя ўмовы для працы. Заходзяць сюды многа наведвальнікаў. Нават з суседняй вёскі Бяндзюга. Летам будзе яшчэ больш. Тады на рэчку Нарву, што за вёскай, будуць прыязджаць жыхары Беластока і моладзь навакольных вёсак.

Калі мы заглянулі ў клуб майскім вечарам, там было многа моладзі. Тут ёсць больш дзесяці газет і часопісаў, настольныя ігры, тэлевізар.

(яц)

(Працяг са стар. 1)

разгружалі з прычэпа на паддаша аборы. Але яшчэ лепш з падсушанай травы зрабіць сенакішонку. Тады пазбягаем шматзначных затрат кармавых кампанентаў...

Сапраўды спраўна прадумана, з грукатам і шумам. Дзе ж тут месца для касы-старэчы, якая столькі часу сваім звонкім гоманам спадарожнічала нам кожнае лета! *„Касі, каса, пакуль раса, пакуль раса, спяшай, каса..."* — рэхам адгукнулася народная пагаворка і мне захацелася пабыць у сапраўднай вёсцы.

— Прапаную вам паездку ў Керснова, — параіў мне начальнік Бранскай гміны. Я ахвотна згадзіўся. Вёска даволі вялікая, з брукаванай вуліцай, забудаваныя тыповымі для Беласточчыны, пераважна драўлянымі хатамі, сярод якіх даволі часта сустракаюцца гаспадарчыя адно- і двухпавярховыя цагляныя асабнякі. Да аднаго з іх павёў мяне начальнік.

— Тут жыве **Тадэуш Керсноўскі,** — паясніў ён, — спецыяліст па гадоўлі малочных кароў, адзін з першых у гэтай вёсцы. Ахвотна прымяняе ён усялякія навінкі ў сваёй гаспадарцы. У гэтым годзе, для прыкладу, апрача малочных кароў, пачаў ён разводзіць цялушак, якія прадае дзяржаўнаму прадпрыемству для далейшай гадоўлі.

Гаспадара мы дома не засталі. Паехаў афармляць нейкія справы.

— Дзе ваша абора? — запытаў я яго жонку Галіну Керсноўскую. У час сваіх вандровак па вёсках Беласточчыны я ўжо прывык да таго, што высокатаварную спецыялістычную гадоўлю сяляне пачынаюць ад пабудовы аграмаднай муравнай аборы, якая, як правіла, каштуе некалькі мільёнаў злотых. На панадворку ў Керсноўскіх нічога падобнага я не бачыў. Пасярэдзіне стаяў калодзеж з гідрафорам для пампавання вады, крыху далей размясцілася прасторная стадола, а збоку прысеў тыповы з выгляду сялянскі хлеў даўнейшага фасону.

— Вось яна, нашая сучасная абора, — сказала пані Галіна, раскрываючы наўсцяж шырокія дзверы. Замест прывычнага каровінага мычання, нечакана пачую я музыку. Даволі гучна лілася яна з усіх куткоў хлява — вясёлая, але спакойная і аптымістычная.

Гаспадыня, здаецца, лічыла на тое, што гэтая неспадзяванка зробіць на мяне ўражанне. Глядзела і ўсміхалася.

— Што вы тут канцэрт для кароў наладжваеце?! — не вытрымаў я.

Начальнік таксама падморгваў гаспадыні, а яна сказала:

— Гэта муж так прыдумаў, каб нам весялей працавалася ў аборы і... ведаеце, мы заўважылі, што каровы спакайнейшыя, калі музыка іграе, асабліва ў час даення. Толькі джазу не любяць, — засмяялася яна і дабавіла: — Найлепш ім адпавядае спакойная камеральная **музыка.**

— Але справа тут не ў музыцы, — уключыўся начальнік. — Бачыце, гэта ж быў стары, так званы глыбока традыцыйны ў нашых умовах хлеў, з якога гной даводзілася вырываць віламі, а каровы тапталіся на ўласных нечысцях. Керсноўскія пакінулі старыя сцены, але ўнутры ўсё перарабілі па-сучаснаму. Бачыце, вось тут — ланцуговая шуфля для згортвання гною, а над хрыбтамі жывёлы — электрычны трэсар, які прывучае кароў аддаваць нечысць у канаву, дзе ходзіць гэтая шуфля. Далей не таксама адбываецца тут механічна...

— І, што найважнейшае для нас, — дабавіла гаспадыня, — даўней у гэтым хляве трымалі мы 15 штук жывёлы, а **зараз змяшчаецца тут у два разы больш.**

Керсноўскія маюць 14 гектараў зямельных угоддзяў. У іх сям'і 8 чалавек: старэнькія бацькі і чацвёра ўласных дзяцей, сярод якіх найстарэйшы сын, **Багуслаў,** у гэтым годзе канчае ўжо сельскагаспадарчы тэхнікум і ў будучыні пяройме гаспадарку ад бацькі. Так ужо рашыў, бо тут бачыць для сябе шырокія магчымасці дзеяння і заманлівыя жыццёвыя перспектывы. Напрамак перамен паказаў бацька.

А можа іншыя гаспадары з іншых вёсак і гмін захацелі б павучыцца ў Керсноўскіх, як прыстасаваць старыя будынкі да сучасных патрэб жывёлагадоўлі? Гэты селянін ахвотна ім усё пакажа, што сам прыдумаў і зрабіў.

Віктар Рудчык

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ

НЕ ПРЫНОСЬЦЕ АХВЯРЫ!

Пад рубрыкай „Якія мы людзі" ў „Ніве" паявілася заметка Пастаяннага чытача „Цалаваць, ці не цалаваць?" Вось ты, Пастаянны чытач, звяртаешся не толькі да жанчын, але і да Дзядзькі Кваса, каб прааналізавалі гэтую надзвычай важную праблему ўсебакова і канчаткова вырашылі: цалаваць ці не цалаваць жанчын у руку. Табе здаецца, што калі ўжо Дзядзька Квас возьмецца за справу, дык праблема перастане існаваць. Дзядзька Квас, адным словам, мае паставіць кропку над „і".

Паколькі кожны суддзя, хочучы вырашыць нейкую справу, павінен выслухаць абодва бакі і толькі тады можа вынесці свой прыгавор, дык паслухай спярша жанчын.

З тваёй заметкі вынікае, быццам бы мы так страшна чакаем гэтых пацалункаў, што ты робіш нам, жанчынам, вялікую ласку, цмокнуўшы нас у руку. Пры гэтым, небарака, надта церпіш. („З гігіенічнага пункту гледжання гэта справа не вельмі добрая, але іншыя цалуюць, дык чаму і мне не пацалаваць вашу белую ручку?"). А ці не прыйшло табе ў галаву, што хаця на нашых ручках мо і ёсць нейкія мікробы, то ў тваім роце іх можа быць яшчэ больш?.. І хто каго тут крыўдзіць?!

З рукамі, дзядзьку, яно як з усім іншым: цалуй, калі адчуваеш сябе на сілах, а калі не — дык і не лезь! Думаеш, што зараз і ашчаслівіш... У мяне, напрыклад, быў калісь калега на рабоце (нават вялікі чалавек, паэтам быў). Кожны яго пацалунак у маю руку хадзіў за мною цэлы дзень. Не падумай, барані Бог, што не магла забыць пра яго. Не, ён хадзіў за мною, быццам жаба, якая плюхнулася мне на руку і прыклеілася так, што не адарваць! Не памагала ні вада, ні мыла, ні нават тоўсты ручнік. З гэтага вывад: не кожны вялікі чалавек бывае для жанчын вялікім.

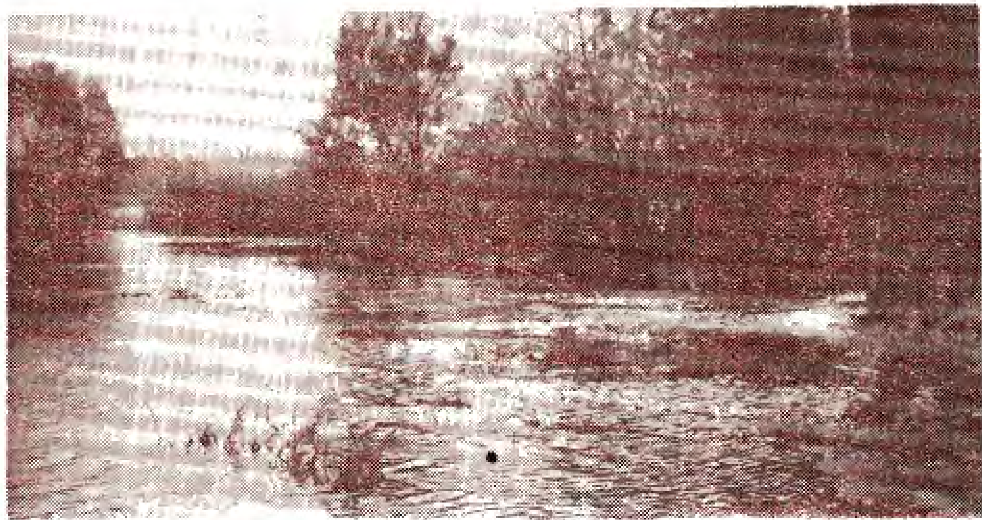
Носішся ты, дзядзьку, са сваімі мазалямі, бы той кот з пухіром, а сам, то нябось не скочыў бы да такой жа ручкі, га? Табе давай беленькую, чысценькую, а тую мазолістую, спрацаваную бабскую руку хто цалаваць будзе? Ой, сумняваюся, ці і да тае ты б так рваўся?!

Зрэшты, калі ты ўжо паспеў набавіцца мазалёў, дык не павінен дзівіцца, што тая Галубка вырвала сваю беленькую ручку з тваёй. У жыцці найчасцей усё адбываецца неяк наадварот: любяць цябе тыя, хто табе абыякавы, а як толькі хтосьці чалавеку спадабаецца, дык, бачыш, нават рукі не дасць пацалаваць.

Падсумаваўшы мае вывады ў гэтай справе, хачу напомніць табе прынцып добрага выхавання: з цалаваннем будзь асцярожны, не спяшайся, жанчына сама, калі захоча, выцягне руку да пацалунку.

Не прыносьце нам непатрэбнай ахвяры!

Агата

Разводдзе. *Фота Я. Целушэцкага.*

Дзень добры, мілая КНІГАРНЯ!..

(Працяг са стар. 1)

нікоў кнігарні, каб як мага хутчэй кнігі трапілі ў рукі чытача, каб знайшлі таго, да каго адрасаваў іх аўтар, каб узбагацілі яго веды, пашырылі светапогляд. І з добрымі вынікамі. Калі ў 1974 г. было прададзена выданняў на агульную суму 1 мільён 157 тысяч злотых, то ў 1976 г. — ужо на 1 мільён 584 тысячы зл., а ў 1979 г. — на 2 мільёны 550 тысяч злотых. Важнае месца ў гэтых ліках займаюць выданні на беларускай мове.

— Беларускія савецкія выданні маюць у нас шырокае і салідное кола пакупнікоў і чытачоў. Заходзяць многія, цікавяцца навінкамі, купляюць мастацкую, навуковую, справачную літаратуру, альбомныя выданні па беларускаму мастацтву, па краязнаўству. Нярэдка завітваюць нават аўтары розных публікацый, што гасцююць у Польшчы. Цікавяцца, ці ў нас ёсць нешта з іх кніг. Добрую справу робіць „Ніва", паведамляючы чытачам у рубрыцы „Беларускія кнігі" пра тое, што можна набыць у нашай кнігарні. У нас ёсць сталыя пакупнікі, што на працягу многіх год присылаюць запатрабаванні па поште: з Калабжэга, Гданьска, Познані, Варшавы, Лодзі, меншых мясцовасцей — Выдмін, Алецка, Гайнаўкі і мноства іншых, з усіх куткоў Польшчы. У мінулым годзе па поште мы выслалі беларускіх выданняў на 11 тысяч злотых, а за тры месяцы гэтага года — ужо на 5 тысяч зл. Паміж нашымі пакупнікамі і намі склаліся сардэчныя адносіны.

І кіраўнік Я. Казбярук выбрала сярод дзесяткаў лістоў адзін з Лодзі.

„Добры дзень, мілая кнігарня! — чытаю ў ім. — Набліжаецца Вялікдзень, свята Першага Мая, пачынаецца рух у крамах, кнігарнях. Я памятаю пра Вас — барацьбітоў працы і зычу Вам усяго найлепшага, добрага здароўя і шчасця..." — і ўсё гэта на беларускай мове...

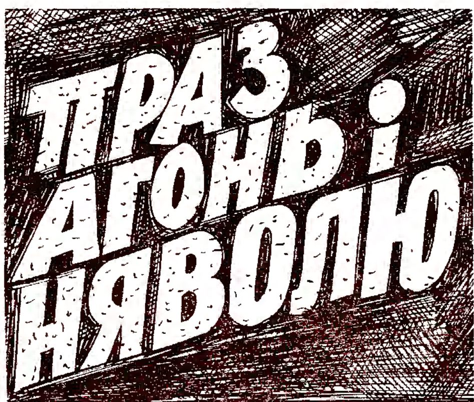
Ці збываюцца гэтыя зычанні ў людзей, якія працуюць у кнігарні?

— Працую я ў кніжным гандлі ўжо 20 год, прайшла ўсе яго ступені і, здаецца, спазнала ўсе таямніцы, — заўважае Я. Казбярук. — Але калі ў 1973 годзе мне запрапанавалі пасаду кіраўніка ў гэтай кнігарні, я адкрыла для сябе зусім новы і вельмі багаты выдавецкі свет Савецкага Саюза, мноства яго выдавецтваў і выданняў на розных мовах народаў СССР і свету. Аграмадная інфармацыя — дасланыя 52 тамы каталогаў у год. Я ўвайшла ўжо ў гэты свет і палюбіла яго. І мне тут вельмі добра, не хацела б нікуды пераходзіць.

Нядаўна Я. Казбярук атрымала званне Заслужанага дзеяча культуры і ўзорнага кнігапрадаўца, яе ўзнагародзілі залатым знакам ТППР.

— Раней я працавала ў эканамічным аддзяленні аднаго з вялікіх прадпрыемстваў Беластока, але толькі тут адчуваю сябе на адпаведным месцы. Тут чалавек увесь час інтэлектуальна ўзбагачаецца, — прызнаецца намеснік кіраўніка **Бажэна Грыка,** яна працуе ў кнігарні шэсць год.

БУГ У АГНІ

Ішоў я на сустрэчу з жыхарамі Турна Малая, з Аляксандрам Лучкам, да якога накіраваў мяне сын Любы і Міхала Млынарчукоў, але ў мазгах безупынку бубніла іншае прозвішча: **Іван Мікалаевіч Шыбакоў.** Яно ўжо даволі часта паяўлялася ў маіх расказах аб падзеях на Бугу ў чэрвені 1941 года. Але што я аб ім ведаў? Столькі, колькі ён сам пра сябе расказаў на шасці старонках друку ў кніжцы *„Буг в огне“*. Ведаў тады я, што Іван Мікалаевіч у чэрвені 1941 года быў малодшым лейтэнантам і камандаваў баявым узводам, які займаў доўгатэрміновы абаронны пункт з кодавай назвай **„Быстры“**, дзе быў ён цяжка параненьі і затым трапіў у гітлераўскі палон. Аб гэтым я ведаў і расказаў чытачам.

А што далей? Я ж памятаю незавідны лёс палонных чырвонаармейцаў. Пад восень 1941 года і ў час асабліва суровай ды надзвычай марознай зімы 1942 года сноваліся яны па нашых вёсках, як цені з іншага свету, як казачныя кашчэі — абарваныя, замораныя, галодныя...

Маці прадбачліва заўсёды ставіла на пліту пад нейкі боршч або капусту ці іншы суп самы найвялікшы чыгун, каб засталося „ім“. І вядома было каму. А „яны“ прыходзілі, прагна кідаліся на ежу, бацька прасіў, каб не спяшаліся, каб елі памяркоўна, *„бо зашкодзіць“*. Старэйшага брата ў гэты час, як правіла, высылалі за вёску „на гару“, каб сачыў за немцамі, ці выпадкова не задумалі яны наведаць нашу вёску. За гасцінны прыём гэтых „бандытаў“, як называлі іх гітлераўцы, у найлепшым выпадку пагражала накіраванне ў канцэнтрацыйны лагер, але найчасцей канчалася гэта лютай расправай над усёй сям'ёй, як гэта здарылася з дзядзькам Юльянам, пра якога раскажу я калі-небудзь болей падрабязна.

Гітлераўцы, каб выявіць сялян, найбольш спрыяючых гэтым савецкім воінам, найчасцей не па сваёй віне папаўшым у бяду, засылалі сваіх правакатараў, якіх знаходзілі сярод рознай нацыяналістычнай драні, якая пайшла да іх на службу, або сярод адурманелых юнакоў, якім захацелася зраўняцца ў „панстве“ з панамі гэтага свету, як сябе прадстаўлялі гітлераўскія служакі. Пераапраналі іх у рознае лахмоцце і разганялі па вёсках за жабранінай. Такога аднак пераапранутага „ваеннапалоннага“ няцяжка было распазнаць адразу на парозе хаты. Пабыўка за калючым дротам, з-за якога ўдавалася вырвацца жывым ледзь нейкаму сотаму чалавеку, заўсёды пакідала сваё непаўторнае кляймо ў выглядзе, у вачах, на твары і ў своеасаблівых паводзінах ды ў спосабе выяўлення просьбы. Гэтага не можна было завучыць ані падрабіць. Для такіх фальшывых „гасцей“ быў у нас адзін і заўсёды той самы адказ, які мы паўтаралі, як завучаную малітву:

— У нас саміх нічога няма, ні хлеба, ні бульбы. Толькі ў гаршчку, што на пліце, крыху памый для свіней назлівалі...

Вядома было, што той, хто не перажыў сапраўднага голаду, хто сярод пяску і балота, растоптанага чалавечымі нагамі, не вымушаны быў шукаць якой-колеч сцяблінкі травы, каб, жаваць яе доўга і з асалодай, хто не марыў аб кусочку хлеба як аб найвялікшым шчасці, таго дарэмна заахвочваць да гэтага гаршка.

Гэтыя сапраўдныя нешчаслівцы, якім нашы людзі ахвотна і шчыра дапамагалі, адплачваліся нам жудаснымі расказамі пра свой лёс і свае перажыванні. Верыць не хацелася, але яны былі жывымі сведкамі і гаварылі праўду.

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 3)

малатка. Гэта забіваюць труну, якую неўзабаве апусцяць у гроб. Пакойніка клалі галавою на захад, так як дзверы ў царкве. Пасыпалася зямля. Першыя тры разы сыпнуў свяшчэннік. Потым падыходзілі прысутныя і таксама сыпалі па тры жмені, каб памёршаму зямля была лёгкай. У нагах паставілі крыж. Гэта таксама мае сваё значэнне. Згодна з перакананнем людзей, калі трэба будзе ўставаць на „страшны суд“, дык памёршы схопіцца рукамі за крыж і лягчэй яму будзе падняцца. Сам крыж будзе доказам таго, што памершы хрысціянскага веравызнання.

Магіла засыпана. Жонка памершага або маці, адным словам, той, хто прынёс куццю, ходзіць паміж прысутнымі і частуе іх ёю. Бралі заўсёды рукою, жадаючы ўзамен „нябеснага царства“ памершаму. Калі куццёю частавалі адразу на могілках, азначала гэта, што не будзе пахавальнага абеду. Было гэтак у бедных сем'ях. У іншым выпадку ўсе ехалі ў хату, дзе і дзялілі куццю. Абед быў скромны, ціхі. Апрача куцці іншых тыпова пахавальных страў не было. Выступала ўсё, што змаглі падрыхтаваць. Была таксама і гарэлка. Пасля абеду са сталоў ніколі не прыбіралі. Павінна яно ляжаць там цэлую ноч. Верылі ў тое, што прыдзе памершы і сядзе вячэраць.

Пахаванне

Зусім інакш выглядала пахаванне пакончыўшых самагубствам. Не хавалі іх на могілках, не хавалі таксама з рэлігійным абрадам, згодна з перакананнем людзей, душа іх аддадзена была злой сіле. Але пра душу пагаворым наступным разам.

Міхась Шаховіч

(Працяг са стар. 1)

Мікалай Петручук

Кругом ішоў бой. Нас пераадзелі, паказалі, як страляць і на другі дзень направілі на перадавую. Было мне тады няпоўных васемнаццаць год. Выйшаў я з бою жывы і цэлы. Загінулі многія. Загінуў там таксама брат маёй жонкі Іван Раеўскі. Наступная мая перадавая была пад Піляў. Пасля двух тыдняў на фронце мяне кантузіла. У траншэі ад выбуху снарада прысыпала мяне зямлёю і зусім аглушыла. А зямлі налезла ў вушы і нос столькі, што ледзь можна было вытрымаць.

Кантужанага Мікалая Петручука адвезлі ў санітарны батальён, а адтуль накіравалі ў 58 запасны стралковы полк. Вось з гэтага часу ў яго пачалася больш-менш нармальная вайсковая служба. Праз тры месяцы перакінулі яго ў 110 дывізію. І ў ёй быў аж да канца вайны. Іх часць пасля перамогі была накіравана на банды ў Аўгустоўскай пушчы, на Сувальшчыну. Пракалясіў ён тыя мясцовасці ўздоўж і ўпоперак.

У другой палавіне лістапада 1945 года вайсковая часць Мікалая Петручука выехала ў СССР у горад Варашылаўград. Там ён служыў у Савецкай Арміі больш года. Адтуль накіраваны быў у танкавую школу.

Вярнуўся дамоў Мікалай Петручук толькі ў верасні 1948 года ў салдацкім шынялі. За шэсць год адсутнасці стаў сталым і сур'ёзным чалавекам. Але гэта толькі так гаворыцца, што вярнуўся дамоў. Свайго дома не было. Яго разабралі немцы. Жылі тады ў чужой хаце, у Веры Петручук. Хварэў бацька. Праз некалькі месяцаў ён памёр, і стала яшчэ цяжэй. У Петручукоў, апрача Мікалая, былі яшчэ два сыны і тры сястры. Найменшаму дзіцяці было толькі чатыры гады. Уся надзея была цяпер на Мікалаю. І ён узяўся за працу, за гаспадарку і будоўлю. Купіў коніка, старэнькую хату, пасля паставіў стадолу і хлявы. З кожным годам нешта набываў і цяжка працаваў.

Калі ён жаніўся ў 1956 годзе, меў ужо пару коней, 6 кароў, некалькі свіней ды шмат курэй. Яго гаспадарка залічалася да сярэдніх.

А як цяпер? Цяпер яго гаспадарка залічваецца да найлепшых у вёсцы. Мае ўласны трактар і многа сельскагаспадарчых машын. Не хапае толькі бульбакапалкі.

Жонка Соня — дбайная, добрая гаспадыня. Сыну Аляксею ўжо дваццаць два гады. У такой гаспадарцы, як у іх, мужчынская пара рук вельмі патрэбная. Дачка Валя вучыцца ў Беластоку ў сельскагаспадарчым тэхнікуме на агародніцкім аддзяленні. Але яна, калі мае крыху вольнага часу, спяшаецца дамоў і, прыехаўшы, дапамагае бацькам.

Мікалай Петручук з сваёй 13-гектаровай гаспадаркі дае дзяржаве шмат сельскагаспадарчых прадуктаў. У 1973 годзе ўступіў ён у рады ПАРП. У сваёй партыйнай арганізацыі праяўляе ўвесь час вялікую актыўнасць. Даволі доўга з'яўляецца членам экзекутывы гміннага камітэта ПАРП у Нарве і солтысам у сваёй вёсцы. Нейкі час быў ён таксама членам Ваяводскага камітэта ПАРП. Узнагароджаны медалем Перамогі і Залатым і Кавалерскім Крыжам Ордэна Адраджэння Польшчы.

Тэкст і фота **М. Хмялеўскага**

Палоска Дзядзькі Кваса

ДВА ПАРТРЭТЫ

Рвачоў, хапуноў (дзяры, лупі, бяры, што не тваё) у нас хапае. Гэтыя праныры з'яўляюцца ўсюды, дзе чуюць лёгкую нажыву, празнымі спосабамі дабіваюцца не належных ім прыбыткаў. Нажываюцца, не звяртаючы ўвагі на асяроддзе, суседзяў, закон і мараль.

Некаторыя ў хапунскае амплуа ўключаюць нават уяўныя здзяйсненні. Калі ў сямідзесятых гадах выйшаў закон, які забяспечваў збавідоўцам дармовае лячэнне і прыспешаную рэнту, аб'явіўся ў нас адзін Аніка-воін. Усе яго і раней ведалі. Вярнуўся з вайны (1941) пасля трох тыдняў. Выглядзеў добра, быццам прыехаў з курорту. Гладзенькі, адкормлены, вясёлы. Аб сваіх ваенных подзвігах гаварыў неахвотна, цьмяна. Змагаўся, тры разы ў палон трапляў, уцякаў, нарэшце дамоў дабіўся.

Хто яго ведае, можа так і было б, каб, „дабіваючыся“ ў збавідаўцы, не стварыў сабе легенды хвацкага партызана-падрыўніка, які пусціў угару цягнік з гітлераўскім войскам і боепрыпасамі. Не ведаў ён, што тыя, якія прымалі ў збовід, ведалі прозвішчы цэлай групы, якая здзейсніла гэты подзвіг. Яго ў ёй не аказалася. Прамахнуўся, значыць.

* ✼ *

У мінулым годзе быў я ў Беластоку. З паваротным білетам сядзеў я на лаўцы на станцыі ПКС. Ажно звяртаецца да мяне прыгожая жанчына (хоць ужо, відаць, у гадах):

— Ці вы, дзядзю, часам не з-пад Буга?

— Не, — кажу, — а што вы з-пад Буга, шукаеце таварыша на дарогу?

— Не, — кажа, — я з-пад Бебжы, а пытаю з цікавасці. Калі пачалася ў 41-м вайна, у першы дзень падвечар прыйшоў на мой хутар вайсковец: Пражыў у мяне з тыдзень. Потым пайшоў пад Буг, пабачыцца з матуляй, меў вярнуцца...

Тут падыходзіць да яе малодшая кабетка і кажа:

— Мама, дай мне грошы...

Ах ты, маці-прырода! Да чаго ж дачка маёй свежай знаёмкі была падобная на нашага Аніку-воіна.

* ✼ *

Успамінаецца артыкул М. Шаховіча „Жыццё пад арышты і стрэлы“, у якім апісвае наш аўтар жыццё Ул. Харкевіча з Міхнаўкі. Біяграфія героя заканчваецца яго словамі (цытую): „Зараз на рэнце. Здаў зямлю. Прыслалі і прапанавалі мне спецыяльную рэнту, але ў мяне свая, а так можа і таварышу некатораму ці суседу майму было б крыўдна, што я больш ад яго маю. Не хачу“.

Чулі? Так гаворыць сапраўдны герой.

Два партрэты. Дзве несумяшчальныя маралі.

Дзядзька Квас

(Працяг са стар. 3)

ЭХ, ВАЙНА, ВАЙНА...

войска ў Княжыне засталося без сувязі з Дубічамі. Пасля немцы прарвалі абарону і пайшлі ўперад, а часць у Княжыне засталася ў акружэнні. Але немцы аб гэтым, бадай, не ведалі, бо яны перлі напірад па шасейных дарогах. Аднаго дня ў Грабаўцы, а канкрэтна ў нас на панадворку, дзе быў прыгожы сад, затрымаўся нанач эскадрон нямецкай кавалерыі. Але не начаваў да раніцы, бо прыйшоў загад, каб ехаць у Дубічы Царкоўныя. Там каля царквы яны разбілі лагер і вырашылі выспацца, выставіўшы вартавых.

Не магу сказаць, як было, ці яны ўжо заснулі, ці не паспелі, але ведаю, і не толькі я, што заснуць вечным сном прымусіла іх гэтая вайсковая частка Чырвонай Арміі, якая стаяла ў Княжыне. Яны паціхеньку падыйшлі да вартавых і ўрукапашную пабілі нямецкіх кавалерыстаў. Не, не ўсіх. Адзін у кальсонах гнаўся на „бельгійцу“ праз Грабавец да Кляшчэль, каб паведаміць аб сваёй трагедыі. Што ён думаў, калі ўцякаў гэтак, цяжка адгадаць, але напэўна вельмі хацеў застацца жывым.

І вось, Віктар, думаю, што з гэтай часткі Чырвонай Арміі, якая „афарміла“ эскадрон кавалерыі ў Дубічах Царкоўных, нарадзіліся першыя народныя мсціўцы-партызаны Белавежскай пушчы.

Эх вайна, вайна, каб ты загінула назаўсёды!

Васіль Петручук

— Я тут усяго тры гады, — кажа **Яланта Фалькоўская.** — Гэта мой любімы свет. Я ж русіст! Тут удасканальваю маё валоданне рускай мовай, паглыбляю знаёмства з рускай літаратурай і літаратурамі іншых народаў Савецкага Саюза. Ужо паспела я скамплектаваць значную хатнюю бібліятэку, маю ладныя зборы альбомных выданняў і цалкам прыстойную калекцыю цудоўных вырабаў народных майстроў з Хахламы і Палеха. У мяне ёсць блізкая сяброўка каля Іванава. Мы адна ў другой гасцюем...

А каля паліц з кнігамі вучань пачатковай школы побач з сівенькім дзядулем, відаць, былым настаўнікам, сялянка з далёкай вёскі недзе з-пад Мельніка каля прафесара Беластоцкай палітэхнікі знаёмяцца з навінкамі. Прадаўшчыца з суседняй крамы на хвілінку „ўскочыла“ ў кнігарню за ўзорамі вышыўкі, а інжынер з Катавіц, што прыехаў наведаць сваіх бацькоў пад Крынкамі, спецыяльна вылучыў некалькі гадзін, каб наведаць іменна гэтую кнігарню, узбагаціць сваю хатнюю бібліятэку каштоўнымі набыткамі і проста пабыць тут...

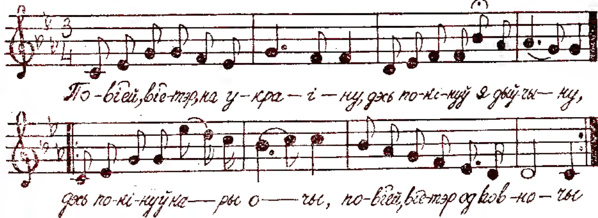
Ігнат Снарскі
Фота аўтара

Мілую атмасферу ў кнігарні ствараевось гэты калектыў яе працаўніц.

ЛЮБОЎНАЯ

Повіей, віетэр, на ўкраіну, дэсь покінуў я дыўчыну,
дэсь покінуў кары очы, повіей віетэр, од повночы,
дэсь покінуў кары очы, повіей, віетэр, од повночы.
Тишком-лышком навырнуся, чы спыт мыла, подывыся,
чы спыт мыла, чы збудылась, спытай еі, з кім любылась,
чы спыт мыла, чы збудылась, спытай еі, з кім любылась.
З кім любылась, з кім кохалась і з кім жыты прысягала,
з кім любылась, з кім кохалась і з кім жыты прысягала.

Ад Ніны Такаюк, 1924 г. нараджэння, вёска Мікулічы гм. Мілейчыцы, запісаў у снежні 1979 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

Кансультацыя ▸ ЮРЫСТА

ПЫТАННЕ: М. працуе на прыватным прадпрыемстве 46 гадзін у тыдзень, а часта выконваецца звышурочная работа, прычым за гэты час не плацяць. Плацяць па 25 зл. за гадзіну за 46 гадзін у тыдзень. Ці гэта згодна з законам?

АДКАЗ: Час працы, паводле кодэксу працы, не можа працягвацца даўжэй, чым 8 гадзін у дзень і 46 гадзін у тыдзень. Праца звыш гэтай нормы дазволена толькі ў выпадку неабходнасці вядзення ратаўнічага дзеяння для аховы людскога жыцця або здароўя, аховы маёмасці або ліквідацыі аварыі, а таксама, калі існуюць асаблівыя патрэбы прадпрыемства. Нават у гэтых умовах недапушчальна звышурочная праца больш 120 гадзін у год. За працу ў звышурочных гадзінах прыслугоўвае апрача звычайнай платы дадатак: 50% платы за першыя дзве гадзіны і 100% за далейшыя звышурочныя гадзіны, а таксама за працу ўначы, у нядзелю або свята. Вольныя суботы не лічацца святочнымі днямі. За начную пару лічыцца восем гадзін паміж гадзінай 21 і 7. Спрэчкі адносна платы разглядае раз'емчая камісія, якая знаходзіцца ў мясцовасці, дзе ёсць раённы суд і ў яго акрузе пражывае прадпрыемца, або знаходзіцца яго прадпрыемства.

Дарагое Сэрцайка, хаджу я з хлопцам, якога кахаю і ён мяне таксама. Пазнаёміліся мы паўгода назад. Былі ўжо разам у маіх і ў яго бацькоў. Генік спадабаўся маім бацькам, а яго бацькі таксама мяне сардэчна прынялі. Генік запрашаў мяне некалькі разоў паехаць яшчэ да іх, але я ўсё адмаўляюся. Ён кажа, што няма чаго саромецца, бо ж мы ходзім сур'ёзна і маем намер пажаніцца. Я б і паехала, але адно мяне вельмі непакоіць — я разведзеная. Аб гэтым я не сказала Геніку. Дзяцей у мяне няма, бо я выйшла замуж вельмі маладая і жыла з мужам нацэлы год. Мой першы муж піў і біў мяне. Можа б я і не вырашыла сама яго пакінуць, бо кахала яго, але бацькі, да якіх я ўцякала, калі мяне муж біў, нагаварылі мяне ўзяць развод. Цяпер я задаволена, што так здарылася. Муж мой ужо ажаніўся другі раз і за хуліганства сядзіць у турме. Баюся Геніку прызнацца ва ўсім тым, бо яшчэ пакіне мяне. Усё непакоюся, каб аднекуль аб гэтым не даведаўся. Генік штораз часцей гаворыць аб жаніцьбе, а я не ведаю, што яму казаць. Гэта мучыць мяне вельмі.

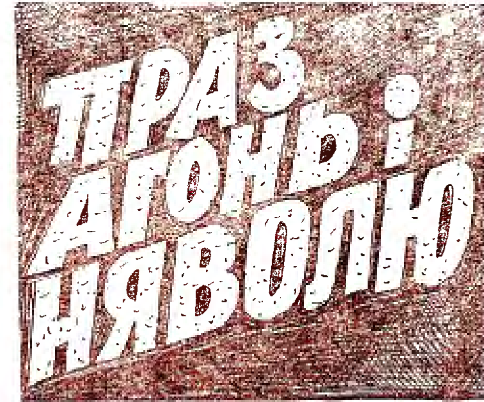
Галіна з Беластока

Галіна, ты павінна была сказаць Геніку адразу, што ты разведзеная. Ніякая гэта ганьба. Выходзячы замуж, а пераважна маладой, вельмі лёгка памыліцца. І якраз ты зрабіла добра, што так хутка пакінула мужа, пакуль не было яшчэ дзяцей. Разумна паступаюць жанчыны нават з дзецьмі, пакідаючы мужоў-лайдакоў ці п'яніц. І не думаю, калі Генік разумны хлопец і цябе кахае, што падумае пра цябе дрэнна, не гаворачы ўжо, што праз гэта пакінуў бы цябе. Горш, калі аб гэтым даведаецца ён ад каго-небудзь іншага. Тады можа мець прэтэнзіі за тваю няшчырасць і гэта можа табе зашкодзіць. Так што пастарайся ўсё гэта выясніць Геніку як найхутчэй.

Сэрцайка

(Працяг са стар. 5)

Такім чынам, ужо тады, у змрочны час першых месяцаў і гадоў акупацыі, мы шмат чаго ведалі пра розныя лагеры смерці для ваеннапалонных, пра такія, як у Тамкелях і Сухазебрах...

І ўсё гэта ўсплывала ў маёй памяці, калі я думаў пра Івана Шыбакова. Як ён перажыў гэтае пекла? Цяжка паранены, амаль бездапаможны — як змог вытрымаць усе нягоды гітлераўскай няволі?

Вядома, найпрасцей было б запытаць яго самога. Адкуль аднак узяць адрас? У кніжцы *„Буг в огне"* знаходзіцца толькі кароткая паметка, што ён *„В настоящее время живёт и работает в Шарьинском районе Костромской области"*. Кніжка выдадзена ў 1977 годзе, значыць, ёсць надзея, што аўтар успамінаў *„Дороги назад — нет"* яшчэ астаецца сярод жывых, калі чатыры гады таму назад працаваў недзе ў далёкім Шар'інскім раёне. Можа там будуць пра яго ведаць?

Напісаў я доўгае пісьмо ў Шар'інскі раённы камітэт партыі, паясняючы падрабязна, у чым справа. Адначасова паслаў я другі ліст на адрас **Сяргея Мікалаевіча Зайцава**, таксама лейтэнанта, камандзіра надбужнага дота **„Холм"**, які змагаўся разам з Іванам Шыбаковым. Гэта было яшчэ пад канец 1979 года, а пад канец студзеня 1980 года сярод рэдакцыйнай пошты я знайшоў вялікі ліст, адрасаваны *„Виктору Максимовичу Рудченко"*, ліст ад Івана Мікалаевіча Шыбакова! Адбіраў я яго з рук рэдакцыйнай сакратаршы з вялікім хваляваннем.

„Паважаны Віктар Максімавіч!" — так пачынаецца гэты ліст. — *Даю адказ на вашае пісьмо, якое вы прыслалі ў Шар'інскі райком партыі і адначасова на пісьмо, прысланае вамі на імя майго аднапалчаніна Зайцава Сяргея Мікалаевіча, які жыве ў Рыбінскім раёне Яраслаўскай вобласці. Сяргей Мікалаевіч цяжка хворы, даўно паралізаваны, не можа гаварыць, ды ўвогуле знаходзіцца ў цяжкім становішчы. Яго жонка, Валянціна Аляксееўна, вашае пісьмо адаслала мне.*

Я, Шыбакоў Іван Мікалаевіч, нарадзіўся 17 студзеня 1912 года ў сям'і селяніна з вёскі Барадзіно Шангаскага сельсавета Шар'інскага раёна, Кастрамской вобласці.

У час пабыўкі на дзяржаўнай мяжы над Бугам і ў час баёў разам са мной знаходзілася мая сям'я: жонка **Аляксандра Васільеўна,** *сын* **Ігар,** *якому тады было 9 годзікаў, і 2-гадовая дачушка* **Валя...**"

Аб лёсе гэтай сям'і, аб перажываннях Аляксандры Васільеўны, якая, дарэчы, была пераканана ў тым, што яе мужа няма сярод жывых, мы пагутарым асобна. Тут толькі адзначу, што абое яны — і Іван Мікалаевіч, і Аляксандра Васільеўна — землякі, з адной вёскі **Барадзіно,** што і дапамагло ім адшукацца ўзаемна пасля вайны, бо кожнае з іх з розных куткоў света, быццам птушкі да сваіх родных гнёздаў, вярталіся да бацькоў...

„...21 чэрвеня 1941 года (значыць, у суботу, напярэдадні вайны) *я знаходзіўся ў штабе, які памяшчаўся ў маёнтку Бацікі,* — піша Іван Шыбакоў, а мне тут неабходна паясніць, што ў Сямяціцкай гміне знаходзяцца аж тры суседнія вёскі з назвай **Бацікі.** Бліжэйшыя, Сярэднія і Далейшыя, чацвертымі Бацікамі быў двор, пасля якога амаль і следу не засталося.

„У гэты дзень, — паясняе І. Шыбакоў, — *вартаўнічую службу трымала таксама наша 3 рота. Вечарам пайшлі мы ў воінскі клуб паглядзець фільм, а затым, ужо позняй ноччу, я з ротай накіраваўся ў раён вёскі Слохі..."*

З Бацікаў у Слохі Аннапольскія — звыш 15 кіламетраў. Пасля такой дарогі, калі трэба ее адмерыць уласнымі нагамі, найлепшай сяброўкай з'яўляецца выгодная пасцель. Заўтра ж — нядзеля, выхадны дзень, можна будзе даўжэй адпачыць, пазабаўляцца з дачушкай, пагуляць з сынам і жонкай. Так мала часу і ўвагі адводзіў ён ім у апошні час!

„...Першы залп, — піша даўнейшы лейтэнант, — *сарваў мяне з пасцелі..."*

Ён ведаў сваё месца: дот **„Быстры",** які знаходзіцца ў найбольш адказным месцы — ля самай шашы з Сямяціч у Драгічын. Падзіраўлены і разарваны, ён і зараз стаіць там на варце, як нямы сведак і помнік геройству савецкіх салдат.

„...Як толькі выбег я за Слохі, — успамінае Шыбакоў, — *мяне зараз жа абстралялі нейкія аўтаматчыкі. Я ўскочыў у прыдарожны роў і найперш гэтым ровам, а затым цераз жыта дабраўся да дота „Быстры"...*"

І так пачалася яго ваенная эпапея. Ён працяг — праз тыдзень, а зараз, калі ласка, пагледзіце вось на гэтую памятную фатаграфію ветэранаў баёў на Бугу ў чэрвені 1941 года. У першым радзе з левага боку — **Аляксандра і Іван Шыбаковы,** а далей — **П.П. Салаўёва,** жонка аднаго з афіцэраў, **А. Д. Грышачкін і І. П. Паставалава.** У другім радзе: **П. В. Грышачкіна, Сяргей Зайцаў** — гэты зараз паралізаваны, **М. Я. Еськова** — жонка лейтэнанта, камандзіра дота, **Г. Г. Салаўёў** і **Веньяміна Еўстафьеўна** — жонка палітрука **В. К. Локцева,** які кіраваў абаронай бункераў у раёне 3 роты. Немцы яго расстралялі. Здымак быў зроблены 9 мая 1967 года.

Віктар Рудчык

КВЕТКІ

Кветкі былі, бадай, адной з першых жаночых аздоб. Імі ўпрыгожвалі чало, уплятаді кветкі ў косы, рабілі пахучыя нашыйнікі. Так гэта робяць, напрыклад, яшчэ сёння на Гавайскіх выспах.

Пазней кветкі сталі залежнымі ад моды. У розныя эпохі ў розных краінах змяняліся аздобы з кветак, кожны раз іншыя кветкі лічыліся больш каштоўнымі. У старажытнай Персіі вылучалі астры — сімвалы сонца. Дзяўчаты ў Грэцыі любілі ўпрыгожваць сябе ружамі. Калі ў Еўропе стаў модны гатычны стыль, моднымі сталі лілії і чатырохлістная канюшына. У эпоху Людвіга XIV з Кітая прыбываюць у Еўропу гвяздзікі. У эпоху сентыменталізму вельмі моднымі сталі палявыя кветкі.

У XIX стагоддзі жанчыны найбольш цанілі каштоўныя кветкі: камеліі, архідэі. Іх прышпілялі да дэкальтэ, аздаблялі імі валасы.

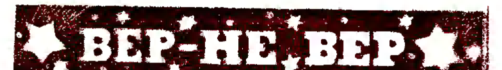
З часам штучныя кветкі — аксамітныя браткі, шаўковыя макі, ружы і васількі з цюлю — замяняюць занадта каштоўныя і нетрывалыя жывыя расліны. Асабліва неабходныя яны былі на балях.

Кветкі пачалі суправаджаць жанчыны і ўдзень, напрыклад, пры спартыўным касцюме ці веснавым паліто. Як прыгожа выглядае пры такой вопратцы белая камелія, ружовая гвяздзіка ці букецік фіялак!

Кветкі могуць быць нейкага кантраснага колеру ў адносінах да вопраткі, але могуць быць таксама зробленыя з таго ж матэрыялу, што і сукенка: напрыклад, вялікая ружа з бліскучай парчы ля дэкальтэ ці ў таліі такой жа сукенкі.

Сёння модныя таксама вышываныя кветкі і аплікацыі: цвітуць яны нават на свіцерах, на цёплых шарсцяных шапачках (вывязаныя), на вялікіх хустках і блузках.

Сяброўка

Мой Астроне! Дзіўныя мне сны сняцца. Снілася, быццам мая дачка прадала мой зялёны жакет, у якім яна паехала ў школу. Я вельмі яго шкадавала, ну, і ўсім пра гэта расказвала і жалілася, што яна такая нядобрая, што прадае маю адзежу.

У другім сне мы з братоваю лезлі па драбіне на другі паверх, у пакой, у якім яна мела пераначаваць, бо заўтра паедзе ў бальніцу. Неяк мы дабраліся да гэтага пакоя, а ў гэтым пакоі на стале ляжыць мой бацька, быццам п'яны. Але мы яго разбудзілі, і ён пайшоў. Мы ж засталіся ў гэтым пакоі, і было там вельмі многа кветак. Былі яны ўсе белыя і ўсе штучныя — з пластмасы. Я дакладна агледзела ўсе кветкі, шукала жывых, але не знайшла. Знайшла я затое ваду ў слоіку, але была яна нячыстая, быццам бы змешаная з малаком для палівання гэтых кветак.

Што могуць абазначаць гэтыя сны, скажы мне, Астроне!

Аня з Гайнаўкі

Аня з Гайнаўкі! На твой ліст, як і на многа іншых, адказваю з вялікім спазненнем. Лістаў атрымліваю мноства — на ўсе адразу не адкажаш. Думаю, што цікавы сон адгадаць ніколі аднак не позна, калі трактаваць нашу рубрыку „Вер — не вер..." як цікавую гульню, у якой хто хоча — верыць, хто не хоча — не верыць.

Першы твой сон нядобры. Тое, што твая дачка прадала твой зялёны жакет, можа абазначаць, што спаткае цябе ад яе нейкая крыўда, непрыемнасць, адным словам, дзякуючы дачцы, нешта зацьміць тваю радасць.

Нешта не надта добрае прадвяшчае і другі сон. Нібыта чакалі б цябе нейкія поспехі ў справах — ты ж лезла з братовай уверх па драбіне, і гэта добра. Але пры дасягненні гэтых поспехаў могуць сустрэць цябе пэўныя расчараванні. Будуць гэтаму спрыяць нейкія неразумныя сябры ці сваякі (на стале ляжаў п'яны бацька). Кветкі, якія былі ў тым пакоі, не былі, на жаль, жывыя, і замест іх ты знайшла нячыстую ваду. Так, нехта можа муціць ваду ў тваіх справах, а калі не ведаеш, хто гэта, дык добранька разгляньса навокал.

Астрон

ТРЫБУНА чытачоў

„СПОЛЭМ“ — ЗНАЧЫЦЬ СУПОЛЬНЫМІ СІЛАМІ

Спажывецкая спулдзельня „Сполэм“, аддзел у Гайнаўцы — гэта адно з найбольшых гандлёвых прадпрыемстваў у нашым горадзе. На яе галаве вялікі абавязак пастаўкі спажывецкіх артыкулаў 20 тысячам жыхароў. Кааператыў вядзе 4 уласныя прадукцыйныя прадпрыемствы: пякарню, цясткарню, мясарню і вытворчасць газіраваных вод. 27 крамаў, 12 кіёскаў, 7 гастраномаў і 2 прыфабрычныя сталовыя — вось вялікі маёнтак гайнаўскага „Сполэм“.

Ніжэй прыводжу некалькі слоў дырэктара гайнаўскага аддзела ВСС мгр Цэзарыя Чарнэцкага. У мінулым годзе вартасць прадукцыі, продажу і паслуг гайнаўскага кааператыва дасягнула 269 мільёнаў зл., што раўняецца 101,5% плана. Трэба тут падзякаваць працаўнікам таварнага абароту, якія па-за планам па ўласнай ініцыятыве ўвялі ў гандаль дадатковы тавар на 24 мільёны зл. ад пастаўшчыкаў, не звязаных з кааператывам ніякімі ўмовамі. У сувязі з гэтым узрасла дынаміка продажу ўсіх тавараў ад 110% да 200% у некаторых асартыментах.

У пабудове ёсць вялікі гастранамічны аб'ект на вуліцы 1 Мая. Да канца гэтага года гастраном будзе пабудаваны. Таксама ў гэтым годзе распачнецца пабудова спажывецкай крамы на вуліцы Вжасовай.

*

У гайнаўскім аддзеле ВСС „Сполэм“ спраўна прайшла справаздачна-выбарная кампанія. Члены выбралі 41 членскі камітэт — 6 пры гастраномах, 4 пры прадукцыйных закладах, іншыя пры крамах. У членскіх камітэтах працуе 276 асоб. У іншым ліку 180 жанчын, 30 маладых людзей. Ва ўзнагароду найлепшаму ў ваяводстве гайнаўскаму аддзелу ваяводскія ўлады ВСС „Сполэм“ даручылі правесці ў Гайнаўцы агульнаваяводскі сход ВСС. Прайшоў ён вельмі ўдачна.

Старшынёю ў Гайнаўцы на наступныя два гады быў выбраны Эдвард Грыц.

Мы, члены, разлічваем на тое, што новая рада аддзела будзе добра супрацоўнічаць з членскімі камітэтамі і развіваць канкурэнцыю акцыю ў галіне культурна-асветнай дзейнасці.

Э. Вайсковіч

ПАД РАЗВАГУ ЎСІМ

Усходнюю частку Беластоцкага ваяводства займаюць у асноўным малыя гаспадаркі, у якіх у сярэднім па 4 гектарыворнай зямлі. Гадуюць яны ўсяго пакрысе і сеюць усяго пакрысе. Гаспадароў-спецыялістаў у поўным значэнні гэтага слова мала. Механізацыя сельскай гаспадаркі тут не найлепшая. Каб гэта дакладней прадставіць чытачу, я сканцэнтруюся на адной гміне Нарва, дзе пражываю.

Калі існавалі ў нас сельскагаспадарчыя гурткі па вёсках, тады селяніну было лягчэй скасіць траву ці збожжа, а нават зааараць зямлю. Цяпер усіх сялян гміны Нарва абслугоўвае ВСГР. Яны маюць вялікія машыны — камбайны для збожжа, бульбы і самабежныя касілкі для травы. Гэтыя машыны прыстасаваны да працы на вялікіх кавалках зямлі.

Сяляне сеюць збожжа пераважна на IV і V класах зямлі. Збожжа цяпер нізкае, але высокаўраджайнае. І калі туды пусціць „Бізон“, то ён палову саломы пакіне на полі. Пра яе няма што і гаварыць, яе ўжо не пазбіраеш, а гэта ж каштоўны корм для жывёлы. А ўзяць камбайн для бульбы. Ён жа намназбірае больш камення, чым бульбы, бо палі нашы камяністыя. У нашых аднавяскоўцаў засяваюцца невялікія кавалкі збожжам ці бульбай і тымі машынамі працаваць тут неэканамічна.

На мой погляд, ды і на погляд многіх іншых, трэба гэту справу развязаць. Трэба, каб ніжэйшыя ўлады прадставілі гэта ў ваяводстве, а тыя яшчэ вышэй. Нам патрэбны снопавязалкі, трактарныя капалкі і касяркі, гэта эканомней і лепей.

Камбайны для збожжа напэўна коўны год не выкарыстаны ў 100 працэнтах, а што датычыць камбайнаў для бульбы, дык яны толькі стаяць і іржавеюць, а праз некалькі гадоў пойдуць новымі на злом. Трэба шукаць выйсця з такога становішча. Трэба шукаць рэзерваў і ў гэтых машынах, і ў кармах, і ў апрацоўцы зямлі.

Я думаю, што на мой гэты артыкулік адгукнуцца чытачы і карэспандэнты „Нівы“ і ўзнімуць цікавую дыскусію. Варта!

М. Лук'янюк

ПЕРАМЕНЫ І СЛОВЫ ПАДЗЯКІ

У Дубіцкім СКР адбыліся перамены. Кіраўніком стаў малады чалавек, які дагэтуль працаваў у гміне, — Ян Саевіч. Ён магістр эканоміі. Змянілася і сама назва кіраўніка на дырэктара. Верым, што новы дырэктар не горш ад папярэдняга, а можа нават і лепш, правядзе сваю адказную працу. Той кіраўнік, які дагэтуль добра кіраваў гаспадарчай дзейнасцю нашага СКР — Аляксандр Янчук, пераходзіць на кіраўніка варштатаў у гэтым жа СКРы. Ад імя сялян хачу падзякаваць яму за аддане кіраванне Дубіцкім СКР. Ён наш СКР падняў на ногі, увёў дысцыпліну і парадак. Таксама будзе працаваць і на новым месцы.

М. Панфілюк

НІШЧАЦЬ ПРЫРОДУ

У апошні час у родным сяле маім і яго ваколіцы я з непакоем заўважаю адну кепскую з'яву. Праходзяць змены ў навакольнай прыродзе. Сяляне, СКР у Орлі, сельскагаспадарчая спулдзельня ў Крывяцічах карчуюць на палях купкі бярэзіны, хмызняк на межах, дробны дрэвастан на няўгоддзях, у жвіроўнях і пяскоўнях. Не разумеюць, што гэтым пазбаўляюць птушак і звяроў месца, дзе тыя могуць звіць гняздо і выгадаваць малых птушанят. Таксама зайцы, лісы, піжмакі, ласачкі робяць там свае гнёзды. А зімой ёсць дзе схавацца сарне, зайцу, курапаткам, цяцерам, фазанам, калі ёсць дзе якая купінка кустоў ці дрэў.

Ля ракі Арлянкі, на яе берагах сяляне часта вырубаюць дрэўкі і кусты, нібыта перашкаджаюць ім ва ўборцы сена.

Здаецца, што варта, каб у такое некантраляванае нішчэнне прыроды ўмяшалася гмінная сельскагаспадарчая служба. Трэба рабіць сустрэчы з сялянамі на гэтую тэму, усведамляць іх, бо інакш самі падрэжам галіну, на якой сядзімо.

Іван Кірызюк

МАЙСКАЯ СУСТРЭЧА З АЛЕСЕМ БАРСКІМ У БЕЛЬСКУ

16 мая 1980 г. гарадскі гуртoк БГКТ у Бельску і Бельскі дом культуры арганізавалі цікавую сустрэчу з беларускім паэтам Алесем Барскім. На гэтую сустрэчу прыйшло шмат людзей, маладых і старэйшых, аўтэнтычна зацікаўленых беларускай паэзіяй.

Алесь Барскі ў сваім выступленні паклаў націск на дзве справы: уласную паэтычную творчасць і свае замежныя паездкі. Было што паслухаць. Цудоўныя вершы прысвечаны роднай мапі, беларускай прыродзе. А з далёкіх падарожжаў многа розных уражанняў.

Прысутныя з вялікай увагай выслухалі аўтара. Усе мелі магчымасць купіць зборнік А. Барскага „Жнівень слоў“.

Добра вярнуцца ў родныя словы...

Н. Артымовіч

КАБ ДЗЕСЯТАМУ ЗАКАЗАЎ

Было гэта аднойчы. А 7 гадзіне раніцы ехаў аўтобус з Гуран у Саколку. Шафёр захацеў сабе зарабіць, дык нікому не выдаваў білетаў. Аж, на шчасце, у Шудзялаве ўваходзіць кантроль. І да хітрага шафёра. Бядняга прасіўся, чуць не плакаў, каб даравалі, хацеў ім даць многа грошай, ды нічога не памагло. Відаць, кантралёры не былі такія ласыя на чужыя грошы, як шафёр. Сказалі толькі, што атрымае заслужаную кару, і паехалі далей лавіць зладзеяў.

У гэты ж дзень сеў я ў аўтобус а гадзіне 8.45, з Шудзялава праз Бабікі ў Малявічы. Заехалі ў сяло Слою. Некалькі пасажыраў хацелі ехаць у Кнышэвічы і Бабікі. Шафёр грошы ўзяў, а білецікаў не пытай. У Кнышэвічах таксама пасажыры селі ехаць у Бабікі і Зубрыцу Вельку, далі грошы, а білецікаў не пытай. Вось зладзюга, ласы дзяржаву абкрадаць, падумаў я, каб цябе так, як таго з Гуран, быў бы ты бедненькі, але што, ж усіх не вылавіш.

Я раіў бы кантралёрам пераапрануцца за простага мужычка ці якую бабу, сесці ў аўтобус, купіць білет на цэлую трасу, ды глядзець, як шафёры прадаюць білеты. І кропнуць зладзею заслужаную кару. Тады ён дзесятаму заказа. Гэта і танней было б, чым ганяць па дарогах „Ныску“.

Н. Б.

ПРАЦАВІТАЯ І ЧЭСНАЯ

У злеўні малака ў Тафілаўцах, Дубіцкай гміны, працуе мясцовая жанчына Анна Тапор. Сяляне вельмі задаволены працай малачаркі — у яе парадак, чысціня і дбайнасць, на што не глянь. Злеўню адкрывае вельмі рана, бо і сяляне ўстаюць рана і кожны стараецца найперш аддаць малако, а тады ўжо брацца за штодзённую работу. Многія з гаспадароў тут маюць рэкорды ў надоі малака ад сваіх кароў і таму платы за малако ў іх вялікія. Найбольш прадаюць малака сяляне: Ян Корч, Ян Тапор (муж малачаркі), Рыгор Корч, Сцяпан Сцепанюк, Уладзімір Зубар, Ян Дзмітрук, Уладзімір Корч. За малако леткам у сярэднім кожны атрымлівае ад 10 да 14 тысяч у месяц.

Анна Тапор — вельмі добрасумленны працаўнік. Тут ад сялян не пачуеш, што з працэнтамі нешта не так, як гэта вельмі часта наракаюць людзі ў другіх вёсках, дзе малачары камбінуюць і працэнты ў іх не такія, як павінны быць. У Тафілаўцах гэтага няма.

М. Панфілюк

МОЛАДЗЬ ГОРАДУ

140 членаў гарадской арганізацыі ЗСМП у Бельску працавала грамадскім чынам. Месцам пачыну была вуліца Чырвонай Арміі, дзе моладзь садзіла зелень. Зрабілі яны працу на 57 тысяч зл Найбольш актыўна працавалі гурткі: тэкстыльнага прадпрыемства „Каро“ і ВСС „Сполэм“. Працамі кіраваў старшыня гарадскога аддзела ЗСМП Юрка Галадок. Яму памагаў Юрый Перавой. Пачын быў арганізаваны ў гонар II з'езду ЗСМП.

Іван Кірызюк

Удзельнік, які напісаў „Як у Бельскай гміне адкрываюць спартыўныя таленты“. А чаму ж ананімна? Калі ласка, падайце да ведама рэдакцыі сваё прозвішча.

Яўгенія Рышчук і Аліна Манцюк. „Дарагая рэдакцыя, хочам прасіць тваёй ласкі. Рэч ідзе пра наш гонар. Вельмі просім, у найбліжэйшым нумары надрукуй песню „Tyle z tego masz“ у выкананні групы „Будка суфлёра“, або песню Ірэны Яроцкай „Nie odchodź jeszcze“.

Мілыя, каб нават песня і ляжала ў нас гатовая, мы ж яе ў бліжэйшым нумары надрукаваць не можам, бо цыкл „Нівы“ доўгі. А ўвогуле песні па заяўках трэба шукаць і рыхтаваць, што займае дадатковы час, не гаворачы ўжо пра велізарную чаргу чакаючых. Гэтых песень якраз у нас пад рукой пакуль няма. Але прыемна нам, што вы напісалі. Цікава было б больш ведаць пра ваша жыццё, працу ці навуку і... пра той гонар.

Уладзімір Сакалоўскі, Рыга. „З вялікай цікавасцю чытаю вашу газету і з нецярплівасцю чакаю з'яўлення кожнага новага нумара. Яна не толькі дапамагае мне пашырыць уяўленне пра жыццё беларусаў, але і значна спрые маёй працы ў галіне гісторыі беларускай літаратуры. Прачытаў на старонках вашай газеты пра зробленае вамі цікавае выданне — „Беларускі каляндар“. Маю вялікае жаданне набыць гэтую кнігу, таму што там змешчаны цікавыя мне матэрыялы пра паэта-земляка Гальяша Леўчыка, пра Сымона Рак-Міхайлоўскага і шмат іншых, але не ведаю, як гэта зрабіць. Парайце, дапамажыце. З задавальненнем вышлю як падзяку нашы беларускія выданні.“

Вось за гэта і дзякуем. Каляндар вам вышлю.

Юрка Трачук, Люблін. „Хачу пазнаёміць вас з таленавітым рысавальнікам, студэнтам II курса геаграфіі, Міркам Гапанюком. Бачыў яго малюнкі, зробленыя тушшу, выклікалі яны незвычайнае ўражанне.“

Вельмі добра, хай дасылае свае малюнкі тушшу ў „Ніву“.

У АДКАЗ НА НАШУ КРЫТЫКУ

Да публікацыі; „ЦЯЖКАЕ ВЯРТАННЕ ДАМОЎ“, „Ніва“ № 14 (1258) ад 6.04.80, „А ЛЮДЗІ НЕ ПЕРАСТАЮЦЬ НАРАКАЦЬ“, „Ніва“ № 17 (1261) ад 27.04.80, „НЕВЫГОДНАЯ ЗМЕНА“, „Ніва“ № 17 (1261) ад 27.04.80, „ВАЗЬМІЦЕ ПАД РАЗВАГУ“, „Ніва“ № 17 (1261) ад 27.04.80.

Адказвае:

CENTRALNA DYREKCJA OKRĘGOWA KOLEI PAŃSTWOWYCH WARSZAWA.

W odpowiedzi na krytyczne uwagi, zamieszczone na łamach waszego tygodnika na temat trudności w podróżowaniu pociągami w rejonie Bielska-Podl. i Hajnówki, Zarząd Ruchu Centralnej Dyrekcji OKP uprzejmie informuje:

1) Odnośnie opóźnień poc. 88714 rel. Kuźnica Biał. — Czeremcha Zarząd Ruchu polecił na okres m-cy maja i czerwca prowadzić pociąg jako obserwowany, a w stosunku do winnych nieuzasadnionych opóźnień poc. np. wyprawianie pociągu niższej kolejności, wyciągać wnioski służbowe.

2) Pociąg nr 88813 rel. Białowieża — Białystok został zmieniony z dniem 12 listopada 79 r. na zarządzenia CDOKP w celu zabezpieczenia planowego dowozu do pracy i szkół od strony Czeremchy i Bielska Podl. na godz. 8.00 Zmiana polegała na tym, że opóźniajacy się codziennie poc. 21012 rel. Lublin — Białystok, z powodu ograniczeń szybkości na terenie Wschodniej DOKP i na odcinku Siedlce — Czeremcha, został zatrzymany w Siedlcach, a w jego trasie wyprawiony został poc. 88415 rel. Siedlce — Białystok.

W tej sytuacji pociąg z Lublina prowadzony jest w trasie poc. nr 88813 rel. Białowieża — — Białystok. Pasażerowie udający się z Białowieży do Białegostoku mają zapewnioną komunikację do Białegostoku z przesiadką w Bielsku Podl. z przyjazdem na tę samą godzinę do Białegostoku.

Zdaniem Zarządu Ruchu zmiana taka, chociaż utrudniajaca komunikację Białowieża — Białystok, jest w konkretnej sytuacji słuszna, gdyż pozwala na zabezpieczenie planowego dojazdu do Białegostoku do pracy i szkół na godz. 8.00. Natomiast poruszony w waszej notatce pociąg z Białowieży przyjeżdżajacy do Białegostoku o godz. 8.30 nie miał charakteru pociągu dowożącego do pracy.

3) Z przykrością informujemy, że nie możemy uruchomić nowego pociągu z Hajnówki w kierunku Bielska Podl. po godz. 15.00 ze względu na brak wagonów na sformowanie nowego składu. W zasadzie na krótkie odległości w wymaganych godzinach powinna zabezpieczyć komunikację PKS.

4) Skargę dotyczącą zmniejszonego składu pociągu relacji Hajnówka — Białowieża przekazano jako sygnał do DRKP Białystok. Nie możemy zająć konkretnego stanowiska, ponieważ w notatce brak daty opisywanego zdarzenia.

Nadesłane przez waszą redakcję skargi zostały w dniu 12 maja br. omówione z zainteresowanymi pracownikami i wydano polecenia mające na celu rozkładowe prowadzenie pociągów. Ponadto DRKP Białystok została zobowiązana do nawiązania kontaktów z zainteresowanymi zakładami pracy, Urzędami Miast, Wydziałem Komunikacji Urzędu Wojewódzkiego oraz z waszą Redakcją w celu przedstawienia wniosków do zmiany rozkładu jazdy pociągów na lata 1981/82, gdyż rozkład jazdy wchodzacy w życie z dniem 1.06.80 r. jest już zakończony.

W ewentualnej naradzie dotyczącej wniosków na rozkład jazdy 81/82, którą proponujemy zwołać w Hajnówce, gotów jest wziąć udział Zarząd Ruchu CDOKP.

Za waszym pośrednictwem przepraszamy pasażerów za utrudnienia w podróży koleją.

Naczelnik
inż. Ryszard Drobik
zastępca

Імпартгумар

НАЧНАЯ СУСТРЭЧА

Прафесар паглядзеў на гадзіннік. Фасфарэсцыруючыя стрэлкі набліжаліся да поўначы.

— Пара, — ціхенька прамармытаў ён, выходзячы з шафы, якая служыла яму сховішчам. Выпраставаўшы плечы і азірнуўшыся па баках, ён вышмыгнуў на пустэльную вуліцу і пайшоў дадому. Упершыню за шмат дзён прафесар адчуваў сябе спакойным і нават пачаў весела насвістваць, як у тыя далёкія часы, калі ён быў пастушком у далёкім балканскім сяле.

Раптам чыйсці грубы голас спыніў яго:

— Стой! Кашалёк або жыццё!

З-за разложыстага каштана з'явілася фігура ў масцы. У прафесарскі жывот уперлася дула.

Прафесар падняў рукі і дрыжачым ад радасці голасам усклікнуў:

— О Госпадзі, няўжо я недачуў? Кашалёк, і нічога больш?

— Ды быццам не, — няўпэўнена прамармытаў грабежнік.

Прафесар дастаў з кішэні бумажнік, пакапаўшыся па іншых кішэнях, вывудзіў адтуль дробныя, трамвайныя і аўтобусныя талоны і высыпаў усё ў працягнутую руку.

— Як я вам удзячны, дарагі! — сказаў ён з пачуццём.

— Удзячны? — разявіў рот грабежнік і пачаў пачухваць затылак дулам пісталета. — Гэта за што ж?

— Бачыце, вы адзіны чалавек, якога я сустракаю за апошнія два тыдні, хто не просіць мяне ўладкаваць ва універсітэт сына, дачку, брата, унука, свaячку, зяця і гэтак далей. Я пачаў нават хавацца ў сваім кабінеце ў шафу — адзінае месца, дзе я магу спакойна перавесці дух.

— А вы хто? — дрыжачым голасам спытаў грабежнік.

— Я? На жаль, рэктар універсітэта...

Прафесар абняў грабежніка, тройчы пацалаваў у нейлонавую панчоху, якая служыла яму маскай, і павярнуўся, каб працягваць свой шлях.

— Дазвольце, дазвольце, — крыкнуў грабежнік здаўленым голасам. — Я ж не ведаў, што вы рэктар. Вось вам ваш бумажнік... А замест яго... ці нельга атрымаць дыпломчык? Ведаеце, у наш час без вышэйшай адукацыі нейк...

— Э, не! — цвёрда сказаў прафесар. — Так не пасуе. Грабіць — дык грабіць па-сумленнаму!

Турхан Расіеў
Балгарыя

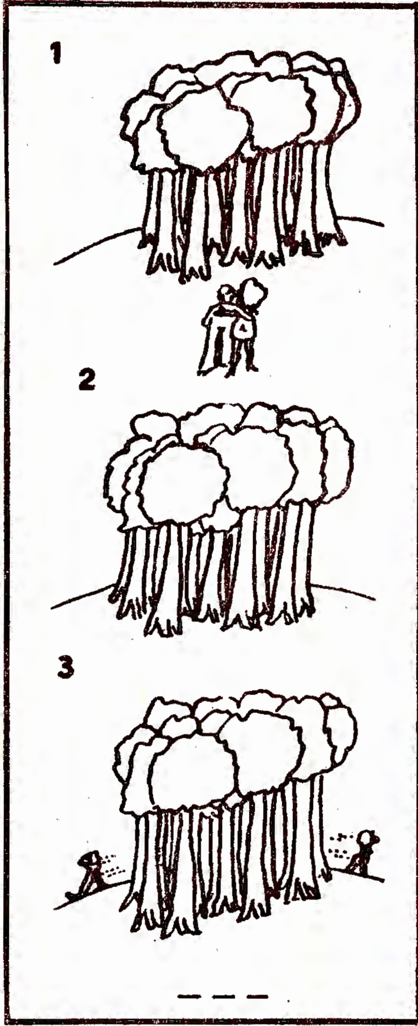

Дыягенаскоп.

„MADE IN ZADRYPANKA"

Цаніў пана, а не-рыў бізуну.

ПРЫГОЖЫ МАЛЮНАК

Настаўнік кажа:

— Гэты малюнак выкананы добра, але ж так мог зрабіць толькі дарослы чалавек. Хто гэта намаляваў: бацька ці маці?

— Не ведаю, я тады спала...

—Паглядзі на свайго татку.

ІНТЭЛІГЕНТКА

Дзве задрыпанкі пасварыліся.

— Падумаеш! — зняважліва сказала адна другой. — Строіць з сябе інтэлігентку, а ў самой ніводнага кіліма няма...

АПРАЎДАЎСЯ

Было гэта ў пост. Зайшла бабка Еўка з двара ў хату, бачыць — сядзіць за сталом дзед Тамаш ды есць сала. Спынілася бабка на парозе, усплеснула рукамі:

— Няхай ужо гэтыя маладыя, вучоныя, не ведаюць, што ў пост нельга сала есці, а ты ж стары, сядзіш пад абразамі і сала ўмінаеш... І не сорамна табе!

— Дык я ж, старая, з часнаком, — каўтаючы сала, апраўдваецца дзед Тамаш.

Гумар з бараду

— Ну, як тамака ваш новы пан? Добры?

— Нічога сабе, толькі бяда: вушы мае ў нагах.

— Якім жа гэта парадкам?

— А так: калі, гаворачы да яго, не нахілішся ажно да кален, дык нічагусенькі не чуе.

МІНІБАЙКІ

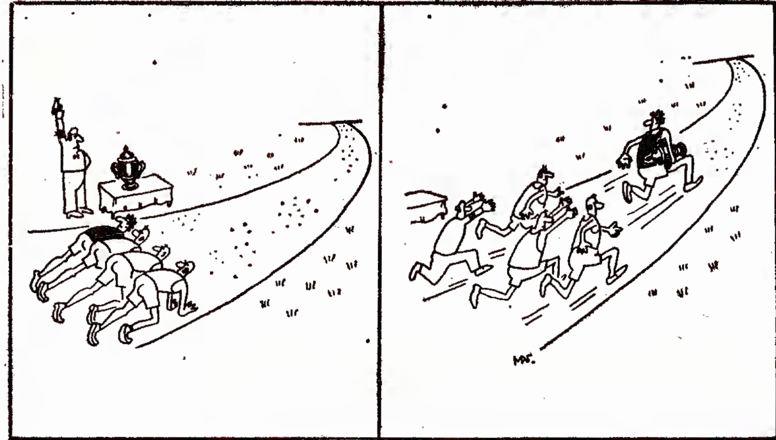
ПРАМАЎЧАЛА

Піла казала: „Ела дуб..."
Ды прамаўчала, што
зламала зуб.

ПРАЎДА ПЧАЛЫ

Пчала руплiва-шчырая
сказала:
— Для госця мёд.
Для ворагаў ёсць джала.

М. Мінчанка

АДЗІНАЕ СТАНОЎЧАЕ

Начальнік цэха звяртаецца да рабочага:

— Ну што мне з табою рабіць?! Нядаўна ўзялі цябе на парукі, а ты працягваеш скандаліць, на працу не прыходзіш, п'еш... У цябе наогул ёсць што-небудзь станоўчае?..

— Вядома, ёсць! — сказаў рабочы і падаў характарыстыку, якую начальнік цэха падпісаў, беручы яго на парукі.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Палкоўнік дакладвае генералу аб поспехах свайго падраздзялення. Свой даклад ён заканчвае наступнымі словамі:

— Але найбольш поспехаў, сэр, ва ўмацаванні дысцыпліны...

Нечакана адчыняюцца дзверы, і ў шпару прасоўваецца галава нейкага салдата.

— Эй, стары, дык я бяру машыну, га?

Усхваляваны палкоўнік паварочваецца да генерала:

— Бачыце, сэр? А год назад ён і пытаць мяне не стаў бы!

*

Гід. Гэта вежа пабудавана звыш дзвюх тысяч год таму назад.

Экскурсантка. Не гаварыце глупстваў! Дык жа цяпер толькі тысяча дзевяцьсот васьмідзесяты год!

З „Веснік Задрыпоніі" ЛАЎЛЕННЕ ЗЛАЧЫНЦЫ

Небяспечнага рэцыдывіста С. Доўбню, якога шукаюць органы правасуддзя, просім падыйсці да даведачнага бюро вакзала: тут вас чакае інспектар вышуку.

ПЫТАННЕ ГАПКІ

Ці можна будаваць ілюзіі на грунце рэўнасці?

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Валянціны Байтручук з Войшкаў, а таксама А. Антанюк, М. Рыжынскай і Э. Назар змяшчаем песню

TAK DALEKO NAM DO SIEBIE

Słowa: **Andrzej Kuryło**
Muzyka: **Jacek Szczygieł**

Jeszcze nic się nie zaczęło
nie zadrżały nasze dłonie,
nikt się jeszcze nie uśmiechnął,
nie wybaczył, nie zapomniał.
Jeszcze się nie zaczął taniec,
choć orkiestra smyki stroi,
twoje ręce pisza dla mnie
partyturę na nas dwoje.

Tak daleko nam do siebie i tak blisko,
jak na wyciągnięcie dwojga dłoni,
i nikt nie wie, jeszcze nie wie, czy to iskra,
czy to między nami miłość płonie.
Tak daleko nam do siebie i tak blisko,
jeszcze dzieła, a już łącza słowa.
I nie wiemy, czy to nieba się kołyszą,
czy to my, czy to my w obłokach.

Jeszcze nic się nie skończyło,
jeszcze sobie wystarczamy,
chociaż trochę dnia ubyło,
więcej nocy jest przed nami.
Jeszcze pamięć przywołuje
dawno zapomniane słowa
i dojrzewa w nas nadzieja,
jak zielony wiosną owoc.

Tak daleko nam do siebie i tak blisko...

Курёзы

КАМУ СЛАВА, КАМУ ГРОШЫ

Элвіс Прэйслі ўсё сваё свядомае жыццё марыў аб вялікай славе і вялікіх грошах. Таму і выбраў такі модны від артыстычнай дзейнасці. А каб пераскочыць самога сябе, ужываў наркотыкі для натхнення. Яго мара збылася. Славу ён набыў, набыў і мільёны, але не надоўга. Чалавек жыў занадта бурна, і таму не дзіўна, што знасіўся і заўчасна памёр.

Але дзякі не лічаць справу Прэйслі завершанай. Яны ўсяляк раздуваюць яго славу, а грошы ад гэтай славы грабуць сабе. Шырока рэкламуючы жыццё нябожчыка, прадпрымальнікі да гэтай пары імкнуцца прыцягваць увагу міжнародных турыстаў да горада Мемфіса (штат Тэнесі), дзе Прэйслі жыў і быў пахаваны. Арганізаваны спецыяльныя аўтобусныя маршрут па памятных месцах караля рок-н-рола, запрашаюць наведаць на яго магілу кветкі, якія можна набыць тут жа ў незлічонай колькасці і асартыменце.

Да таго ж пакупнікам прапануецца вялікае мноства ўсемагчымых сувеніраў, так ці інакш звязаных з жыццём і дзейнасцю нябожчыка. Можна купіць на ўспамін сарочку ці майку з партрэтам Прэйслі, альбо яго факсіміле, аддаць грошы і набыць кашалёк-талісман з сілуэтам артыста, прыгожую паштоўку, гальштук, бранзалет з яго ініцыяламі. Праўда, усё гэта крыху дарагавата каштуе. Напрыклад, за нехітры бранзалет трэба заплаціць не менш 25 долараў. Ды з гэтым трэба прымірыцца. Інакш якая ж выгада прадпрымальнікам праслаўляць нябожчыка.

Прагнасць нараджае драпежніка.